

IV./2021

SEDANJA RESNICA
v 5. Mojzesovi knjigi
Pomožna snov za učitelje v sobotni šoli

Ljubljana 2021

1. UVOD V 5. MOJZESOVO KNJIGO

Ključna besedila: 1 Jn 4,8; 5 Mz 4,37; 6,5

Besedila za proučevanje: Iz 14,12-14; Ezk 28,12-17; 1 Mz 3,1-7; 1 Mz 12,1-3; Apd 7,20-36; 2 Mz 19,4-8; 5 Mz 1,34

Splošni pregled

Uvod: 5. Mojzesova knjiga vsebuje Mojzesov poslovilni govor Izraelcem, preden so stopili v obljubljeni deželo. Zaradi tega jo zaznamuje občutek nujnosti. Mojzes bo kmalu umrl in zapustil svoje ljudstvo. Namen njegovih zadnjih besed je bil Izraelce spomniti na najpomembnejše Božje nauke. Ta knjiga vsebuje jasno razlago Izraelove vere; je učbenik za vodje, da bi ljudstvo obdržali na pravi poti.

Teme tega nauka:

1. Bog zgodovine: Mojzes je v svojem govoru ljudstvo spomnil na pretekle dogodke, ko jih je Bog rešil iz sužnosti in jih izpeljal iz Egipta ter jih vodil skozi stiske in težave v puščavi.
2. Bog ljubezni: Ker je Bog ljubezen, se je razodel svojemu ljudstvu in se bojeval zanj. Izraelci se bodo kot odziv na to naučili ljubiti svojega Boga.
3. Božja zaveza: Ta vzajemni odnos med Bogom in ljudstvom je bil definiran s pogodbo – zavezo med Bogom in Izraelom.
4. Božje ljudstvo: Izraelci so bili ljudstvo zaveze. Ta naziv pa nikakor ni pomenil, da so vredni več od drugih ljudstev. Zaveza, ki se je začela z Abrahamom, je nakazovala Izraelovo svetost in njihovo predanost, da se bodo z ljubeznijo spoštovali Boga in izpolnjevali njegove zapovedi.

Razlaga

Vsemu Izraelu

5. Mojzesova knjiga je bila namenjena »vsemu Izraelu« (5 Mz 1,1). Ta izraz se nanaša na celotno ljudstvo, ki je bilo tik pred obljubljeni deželo (5 Mz 34,12; 27,9; 31,1.7). Apostol Pavel je ta izraz uporabil v eshatološkem smislu, pri čemer je imel v mislih vse rešene, tako Jude kakor pogane: »In tako bo rešen ves Izrael« (Rim 11,26). Čeprav se izraz »ves Izrael« v Danielovi molitvi morda nanaša na izgnance v Babilonu, saj vsebuje upanje na obnovo, je jasno, da je veliko bolj

vključujoč, saj zajema nje, »ki so blizu in daleč, po vseh deželah« (Dan 9,7).

Vprašanja za pogovor in razmislek: Zakaj 5. Mojzesova knjiga nagovarja izraelsko ljudstvo kot celoto? Zakaj so njegova sporočila razumljivejša, če je zbrano vse ljudstvo? Kako se rek »Noben človek ni otok, ki bi bil povsem sam zase« nanaša na današnjo cerkev?

Devteronomij

Beseda *devteronomij* izvira iz grškega prevoda fraze, ki je zapisana v 5 Mz 17,18 – »prepis knjige te postave« – kar dobesedno pomeni »druga te postave [tj. ponovitev]«. Hebrejska beseda za »postavo« je *tora*, ki pomeni več kakor naša beseda »postava« (oziroma zakon) v pravniškem smislu. V splošnem pomenu tega izraza pomeni »poučevanje« in zajema vsa Božja navodila. Izraz »devteronomij« zares opiše vsebino te knjige (5 Mz 28,61; 29,21 itd.), a ne le, ker je ponovitev postave, ki je bila najprej dana na Sinaju, temveč ker je pregled Božjih nauk. Hebrejski naslov te knjige je *Debarim* in pomeni »besede« ali »to so besede« (5 Mz 1,1). Nanaša se na Mojzesove preroške besede – na »vse, kar mu je bil Gospod zapovedal« za Izraelove sinove (5 Mz 1,3). V tem slišimo odmev zadnjih besed knjige Numeri, kjer piše: »To so zapovedi in odloki« (4 Mz 36,13; primerjaj s 5 Mz 1,6).

Vprašanje za razmislek: Zakaj je Mojzes moral ponoviti postavo (zakon)?

Štirje govori

Mojzes je svoje ljudstvo nagovoril s tremi mogočnimi govori. Vsak se je začel z enako frazo »to so besede« oziroma njenimi različicami (5 Mz 1,1; 5 Mz 4,44; 5 Mz 29,1; 5 Mz 31,1).

Prvi govor je zgodovinski uvod (5 Mz 1–4), kjer je Mojzes obnovil Izraelovo potovanje od Sinaja do Kanaana (5 Mz 1–3).

Drugi govor je pregled zakona (5 Mz 4,44–28,68).

Tretji je poziv k izpolnjevanju zaveznih določil (5 Mz 29–30),

četrti pa je zadnji poziv k branju in spominjanju zakona; temu sledi Mojzesova pesem, blagoslov in slovo, preden je umrl (5 Mz 31–34).

Zaveza

Podrobnejša analiza zgradbe 5. Mojzesove knjige v luči starodavne književnosti Bližnjega vzhoda je razkrila prefinjeno urejenost, ki posnema vzorec starodavnih zaveznih sporazumov (pogodb) med fevdnim gospodom in njegovim vazalom (egipčanskih in še posebej hetitskih že od 2. tisočletja pr. n. št.), ki imajo naslednje značilnosti:

- a) Predgovor (5 Mz 1,1-5).
- b) Zgodovinski uvod (5 Mz 1,6-4,49).
- c) Določila: splošna (5 Mz 5-11) in podrobna (5 Mz 12-26).
- d) Blagoslovi in prekletstva (5 Mz 27-28).
- e) Zvestoba zavezi in priče (5 Mz 29-30).

Bog v zgodovini

Zgradba zaveze, ki potrjuje, da je knjiga zares stara, in Mojzesovo avtorstvo nakazuje, da je namen knjige poudariti Božjo zavezo z njegovim ljudstvom. Začne se z zgodovinskimi dogodki, ki so ljudstvo spomnili na Božja zveličavna dela zanje. To je postavilo temelj zavezi, ki se je začela z Abrahamom in se nadaljevala z Izraelci ter sega tudi v današnji čas. Ti dogodki kažejo na svetopisemsko teologijo zgodovine, ki je bistveno drugačna od sodobnega zahodnjaškega pojmovanja zgodovine. V Svetem pismu zgodovina ni samodejni tok dogodkov, sestavljen iz vzrokov in posledic, temveč sad Božje nenehne navzočnosti in njegovih dejanj. Bog je s svojim delovanjem pobudnik zaveze. On je tisti, ki naredi prvo potezo in ki prvi deluje. Njegovo delovanje v zgodovini je osnova za zavezo. S svojim ljudstvom jo je sklenil (5 Mz 5,3), ker je on Gospod, ki jih je izpeljal iz Egipta (5 Mz 5,6). Hebrejska beseda *debarim* (»besede«), ki je naslov 5. Mojzesove knjige v hebrejščini, pomeni tudi »dogodki« in se nanaša na sveto zgodovino Božjih zveličavnih del. Kroniški knjigi, v katerih je zapisana ta zgodovina, se v hebrejščini imenujeta *dibrej hayammim*, kar pomeni »besede dni«. Božje besede je treba brati tudi v luči teh zgodovinskih dogodkov.

Vprašanje za pogovor in razmislek: Katerih naukov o Bogu se lahko naučimo na podlagi dejstva, da hebrejska beseda *dabar* lahko pomeni tako »beseda« kakor »zgodovina«?

Načelo ljubezni

Osnovno načelo Božje zaveze z njegovim ljudstvom je ljubezen. Glagol »ljubiti« je v tej knjigi pogosto zapisan, toda ne le v povezavi z Božjo ljubeznijo do ljudstva (5 Mz 4,37; 7,8; 10,15; 23,5 itd.), temveč tudi z ljubeznijo, ki naj bi jo Izrael vračatl Bogu (5 Mz 6,5; 7,9; 10,12). V 5. Mojzesovi knjigi božanska ljubezen ni opisana kot sentimentalno čustvo. Božja ljubezen je močna in neskončna; razodeva se po dogodkih, ki ponazarjajo moč, avtentičnost in neskončno naravo te ljubezni. Zaradi te ljubezni, ki je ustvarila nebesa in zemljo (5 Mz 10,14; 4,35), je Bog stopil v areno človeških dogodkov in rešil svoje ljudstvo (5 Mz 1,27-31; 4,20). Ljudstvo zaveze je pozval, da se odzove na njegovo ljubezen: »Ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem srcem, z vso dušo in z vso močjo!« (5 Mz 6,5) Posledično bi se morali spominjati Boga (5 Mz 7,18; 9,7; 24,9 itd.), ga poslušati, si prizadevati razumeti in ubogati njegove besede (5 Mz 4,1; 6,4; 20,3 itd.), se ga bati (5 Mz 4,10; 5,29; 5 Mz 17; 5 Mz 19; 5 Mz 31,12 itd.) in mu služiti (5 Mz 6,13; 28,47-48 itd.).

Vprašanja za pogovor in razmislek: Zakaj je ljubezen več kot samo bežno čustvo? Zakaj so Božje zapovedi »izraz načela ljubezni« (Ellen G. White, 2020: *Hrepenenje vekov*, str. 532)?

Vabilo k proučevanju

5. Mojzesova knjiga je mogočen poziv k proučevanju in poučevanju Božjih besed (5 Mz 6,7). Tako v judovski kakor v krščanski skupnosti jo cenijo kot eno najbolj izjemnih knjig Svetih spisov. V njej je zapisan *šema Izrael*, »poslušaj, Izrael« (5 Mz 6,4), kar je oblikovalo judovsko versko identiteto. Je tudi ena od starozaveznih knjig, ki jih Nova zaveza najpogosteje citira ali se navezuje nanje. V Novi zavezi je citirana 80-krat. Kot takšna je ena najpomembnejših knjig Svetega pisma. Pomembna je tudi za Božje ljudstvo na koncu časa, ki je tik pred tem, da stopi v obljubljeni deželo, ki jim jo je pripravil Gospod (Jn 14,2). »Danes živeči bi morali skrbno proučevati 5. Mojzesovo knjigo« (Ellen G. White v *Advent Review and Sabbath Herald*, 31. 12. 1903).

Vprašanje za pogovor in razmislek: Zakaj mora biti proučevanje Svetega pisma pomemben del duhovnega življenja adventističnih

kristjanov? V Svetem pismu poišči primere ljudi, ki so poudarjali pomen proučevanja kot verske dolžnosti.

Uporaba

Samo slišati in proučevati Božje besede ni dovolj. Živeti moramo skladno s tem, kar smo slišali in dojali. Ko sem bil otrok (jaz, Jacques Doukhan), sem od svojega rabina slišal legendo o človeku, ki je na tržnici našel čudežno trobento. Trgovec se je hvalil z njenimi čudežnimi lastnostmi: »Ta trobenta,« je dejal, »ima osupljivo moč. Če pihneš vanjo, boš v trenutku pogasil požar v hiši.« Ko je moški prišel domov, je takoj želel preizkusiti njeno moč. V svoji hiši je zanetil požar in nato začel pihati v glasbilo. Bolj ko je pihal, močneje je gorelo in hiša je nazadnje pogorela do tal. Moški se je razsrdil na trgovca, ki mu je prodal trobento. Stekel je na tržnico in se pritožil. Trgovec je nato pojasnil, da trobenta ne deluje tako, kot je mislil moški. Namenjena je temu, da opozori meščane, ki bodo nato prihiteli in pogasili ogenj.

Ena od pomembnih razlik med Bogom in ljudmi je ta, da kadar Bog govori, se stvari zares zgodijo. V Svetem pismu poišči primere, ki ponazarjajo to načelo. V zgodovini, političnem življenju in na podlagi osebnih izkušenj poišči primere, ki ponazarjajo nedoslednost med človeškimi besedami in dejanji.

2. MOJZESOV POUK ZGODOVINE

Ključni besedili: 1 Kor 10,3-4; 5 Mz 1,30

Besedila za proučevanje: 5 Mz 1–3; 2 Mz 32,29-32; 4 Mz 14; Ef 3,10; 1 Mz 15,1-16; Jn 14,9

Splošni pregled

Skladno z zavezno zgradbo te knjige se Mojzesov govor začne s »predgovorom« (5 Mz 1,1-5), ki ima dve funkciji. Prvič, nakazuje lastnosti vsebine knjige, kar je izraženo z besedno zvezo »to so besede« (5 Mz 1,1). Te »besede« se ne nanašajo samo na besede Mojzesa kot preroka in Izraelovega voditelja, temveč tudi na Božje »besede«, njegove zapovedi (*primerjaj* s 4 Mz 36,13), ki jih je Mojzes kasneje pojasnil (5 Mz 1,5), in na Božja dejanja v zgodovini odrešenja. Drugič, vsebuje podatek o kraju in času Mojzesovega poslednjega pričevanja ljudstvu: »onstran Jordana« (5 Mz 1,1), tj. v Transjordaniji, ki gleda proti obljubljeni deželi (4 Mz 36,13), in »v štiridesetem letu« (5 Mz 1,3), tj. v zadnjem letu Izraelovega potovanja po puščavi.

Predgovoru sledi zgodovinski »uvod« s pregledom zgodovinskih dogodkov, iz katerih je Mojzes povzel nauke za svoje ljudstvo.

Teme tega nauka:

1. Spominjaj se in upaj.
2. Bog se bojuje za vas.
3. Bog izpolni svoje besede.
4. Milost in pravica.

Razlaga

Mojzes je v svojem zgodovinskem pregledu obdelal tri glavne dogodke na Izraelovi poti: Božjo zavezo z njimi na Horebu (5 Mz 1,6-18), njihov upor v Kadeš Barneji (5 Mz 1,19-46) in zmago nad Gileadom (5 Mz 2,1–3,29).

Bog sklene zavezo na Horebu (5 Mz 1,6-18)

Horeb je kraj Božjega razodetja. Horeb in Sinaj sta v resnici isti gori, kjer se je Bog razodel Izraelu, sklenil zavezo z njim in mu dal svoj zakon (2 Mz 3,1). Mojzes je poudaril tesno osebno vez med Izraelom in

Bogom, imenovanim »Gospod, naš Bog« (5 Mz 1,6). Ta naziv je v 5. Mojzesovi knjigi zapisan pogosto. Mojzes je Izraelce spomnil na Božji poziv, naj gredo naprej: »Dolgo se že zadržujete na tej gori« (5 Mz 1,6).

Ne glede na pomembnost tega mogočnega trenutka čaščenja je Bog presodil, da je čas za premik. Izraelov Bog ni Bog samostanov. Ni le Bog molitev in meditacije, temveč je tudi Bog, ki svojemu ljudstvu naroča, naj gre naprej in si prilasti deželo, ki je bila obljubljena Abrahamu, Izaku in Jakobu (5 Mz 1,8; primerjaj z 1 Mz 12,7). Zato je bil imenovan tudi »Gospod, Bog vaših očetov« (5 Mz 1,11). Tako je ta dogodek predstavljen kot izpolnitev Božjih besed. Mojzes je to zamisel utrdil, ko se je navezal na naravo ljudstva, ki se je izredno namnožilo; bilo jih je »toliko kot zvezd na nebu« (5 Mz 1,10), kar je bil čudež in izpolnitev Božje obljube (primerjaj z 1 Mz 15,5 in 1 Mz 22,17). Ta naloga pa ni pomenila samo velike odgovornosti pri pripravah za vojno, temveč tudi potrebo po organizaciji ljudi v narod. Postaviti so si morali modre (5 Mz 1,13) in pravične sodnike (5 Mz 1,16).

Vprašanja za pogovor: Zakaj so Bogu rekli »Bog naših očetov«? Kako pomemben je v naši sedanji veri spomin na »očete«? Ali ta naziv namiguje na to, da je bila religija osredotočena samo na preteklost? Pojasni svoj odgovor.

Upor pri Kadeš Barneji (5 Mz 1,19-46)

Mojzes je o tem področju govoril kot o kraju, »ki nam ga je dal Gospod, naš Bog« (5 Mz 1,20). Pozorni bodite na uporabo besed, ki poudarjajo dejstvo in gotovost Božjega dara. Mojzes je spomnil Izraelce, da so kljub Božji spodbudi (5 Mz 1,20-21) in zagotovilu, da se bo bojeval zanje, kakor se je v Egiptu (5 Mz 1,30; 2 Mz 14,14), dvomili, bili prestrašeni in se odločili, da ne bodo tvegali (5 Mz 1,32). Ljudstvo je naredilo dve napaki.

Prvič, ko so ogledniki, ki so bili poslani ocenit moč prebivalcev, videli, da so domorodci močni velikani, so se prestrašili in niso želeli zavzeti dežele. Drugič, ko so Izraelci spoznali, da se je Bog razjezil zaradi njihove nevere, so se odločili, da bodo sami šli v deželo in se brez Božje podpore trmasto bojevali proti sovražniku. Posledično so zamudili priložnost takojšnjega vstopa v deželo in utrpeli strašne izgube; poleg tega je Bog prisegel, da bodo 40 let tavalili po puščavi (5

Mz 2,14). Beseda »prisega« je uporabljena tudi v primeru Božje prisega njihovim očetom. »Štirideseto leto« je, ironično, še en opomnik tega, da Bog izpolni to, kar obljubi. Mojzes je omenil te dogodke, da bi Izraelce spomnil na Božjo obljubo in jih, še preden so prečkali Jordan, opozoril, da se morajo učiti iz preteklosti, če želijo, da je njihova prihodnost varna.

Vprašanja za pogovor: Kateri nauk vsebujejo besede, ki jih je Mojzes večkrat ponovil – »Bog se bo bojeval za vas«? Kako te besede opisujejo način osvajanja dežele, ki ga je imel v mislih Bog za svoje ljudstvo? Zakaj je Izraelcem spodletelo, ko so sami šli v boj?

Zavojevanje Gileada (5 Mz 2,1–3,29)

Po dolgem bivanju v Kadeš Barneji so se Izraelci spet napotili proti obljubljeni deželi, toda niso je takoj zavzeli. Zanimivo je, da so morali najprej potovati mimo ljudstev in dežel, ki jim jih Bog ni obljubil (npr. mimo Edoma, Moaba in Amona), zato se niso soočili z njimi. Med štiridesetletnim potovanjem »po tej veliki puščavi« so izkusili Božjo mogočno zaščito in skrb (5 Mz 2,7). Šele po smrti uporne generacije so Izraelci začeli osvajati deželo. Enega za drugim so premagovali kanaanske sovražnike in jih razlaščali. Prilastili so si deželo in si jo razdelili.

Problem osvajanja

Svetopisemsko poročilo o osvajanju dežele se večinoma osredotoča na zmage in se ne ukvarja z občutljivimi in zapletenimi etičnimi težavami, povezanimi s tem procesom. Sveto pismo daje več namigov in načel, ki nam lahko pomagajo pri razumevanju tega problema:

Bog daje. On je lastnik in darovalec dežele. To načelo je večkrat poudarjeno (5 Mz 1,8.20.25.35). Toda Izraelci niso dobili celotne dežele. Bog je nekatera ozemlja dal Edomu – Ezavovim potomcem (5 Mz 2,5) – ter Moabu in Amonu – Lotovim potomcem (5 Mz 2,9.19).

Bog vzame. Dežele ni dal upori generaciji Izraelcev, ki so štirideset let tavalili po puščavi. Zapazite, da celo Mojzes ni smel uživati dežele, ker v določenem trenutku ni zaupal Gospodu (5 Mz 3,27). Bog je Amorejcem vzel deželo, ker so dopolnili mero hudobije (1 Mz 15,16). To, da Izraelci niso smeli stopiti v deželo in so pomrli v puščavi, mora-

mo razumeti kot posledico Božje sodbe; tako je tudi v primeru uničenja oziroma izgona Kanaancev iz njihove dežele.

Bog se bojuje. To načelo, ki ga je Mojzes ponovil tudi Jozuetu (5 Mz 3,22) namiguje, da bi Bog moral biti izvršitelj sodbe. Zapazite, da je sodba, katere posledica je izkoreninjenje zla, dejanje milosti v imenu Božjega ljudstva.

Eshatološka perspektiva

Pozorni bodite na eshatološko in mesijansko aplikacijo Abrahame preroške vizije zavzetja obljubljenega dežele (1 Mz 15,16-18), kakor jo je zapisala Ellen G. White: »Slišal je glas Boga, ki mu je rekel, naj ne pričakuje takojšnje zasedbe obljubljenega dežele. Vnaprej mu je pokazal čas, v katerem bodo njegovi potomci trpeli, preden se bodo naselili v Kanaanu. Pred njim je bil razprostrt načrt odrešitve s Kristusovo smrtjo, veliko daritvijo, in z njegovim prihodom v slavi. *Abraham je videl tudi zemljo, ki je bila obnovljena do rajske lepote, da mu bo dana v večno last kot končna in popolna izpolnitev obljube.*« (Ellen G. White, 1997: *Očaki in preroki*, str. 94; poudarek je dodan)

Vprašaja za pogovor: Zakaj je bilo v širšem Božjem načrtu zveličanja pomembno, da so Izraelci zavzeli Kanaan? Zakaj je kanaanska dežela opisana z izrazi, ki spominjajo na edenski vrt? Zakaj idealna svetost zahteva popolno izkoreninjenje zla?

Uporaba

Neki modri mož je dejal: »Večina mojih skrbi se nikdar ne uresniči.« Zakaj je ta misel še posebej resnična za kristjane? Zamisli si, da si prizadevaš opraviti neko težko nalogo. Skrbi te, kako bo. Kako bi ti obljuba »Bog se bo bojeval zate« pomagala pri spopadanju s skrbmi? Zakaj te vera v Gospoda v resnici razbremenjuje stresa in ti pomaga, da stvari opraviš uspešno?

3. VECNA ZAVEZA

Ključno besedilo: 1 Mz 17,7

Besedila za proučevanje: 1 Mz 12,1-3; 1 Mz 15,6.18; 2 Mz 2,24; 5 Mz 4–5; Rim 4,1-5

Splošni pregled

Kakor smo že omenili v uvodnem nauku, zgradba 5. Mojzesove knjige sledi zgradbi starodavnih zaveznih pogodb. To je jasno znamenje, da je bil glavni teološki namen Mojzesovega zadnjega pouka povezan z Božjo zavezo z ljudstvom. Čeprav je zamisel o zavezi zelo stara – beseda *berit* («zaveza») je prvič uporabljena v zgodbi o Noetu, kjer se navezuje na splošno Božjo zavezo s človeštvom (1 Mz 6,18; 1 Mz 9,13) – je šele pri Abrahamu prvič uporabljena tako, da se navezuje na posebno Božjo zavezo z ljudstvom (1 Mz 15,18). V 5. Mojzesovi je beseda »zaveza« zapisana 27-krat, prvič v 4. poglavju (5 Mz 4,13). Ker je Bog večen, je glavna značilnost njegove zaveze trajnost – »večna zaveza« (1 Mz 17,7). Naše proučevanje o zavezi nam bo pomagalo razumeti Božji odnos z njegovim ljudstvom.

Teme tega nauka:

1. Bog življenja. Bog svoje zaveze z Izraelci ni vzpostavil zaradi njih ali zaradi tega, kdo so bili, temveč zaradi sebe in tega, kdo je On – Bog življenja.
2. Izbrano ljudstvo. Zaradi svoje zvestobe očakom je Bog izvolil Izraelce, da bi postali njegovo zavezno ljudstvo.
3. Sveto ljudstvo. Poleg tega, da so bili poklicani postati zavezno ljudstvo, so morali biti tudi sveti.

Razlaga

Po tem, ko jim je Mojzes v spomin priklical pretekle dogodke v puščavi, je dejal, da je zanje najbolje, če se držijo Boga in ostanejo zvesti določilom zaveze. Predstavil jim je dva argumenta. Prvič, ljudstvo mora ostati zvesto zaradi tega, kdo je Bog »danes« – On je Bog življenja. Drugič, Izraelci mu morajo ostati zvesti zaradi tega, kdo so »danes« – njegovo izvoljeno ljudstvo in potemtakem tudi sveto ljudstvo.

Bog življenja

Božja zaveza se začne z Bogom, ki je pobudnik zaveze z ljudstvom, toda ne zaradi tega, kdo so in katere vrednote imajo, temveč zaradi tega, kdo je On. Zaradi tega je zaveza zasnovana predvsem na podlagi Božjih dejanj zveličanja v *korist* njegovega ljudstva: »Tvoje oči so videle vse, kar je Gospod, vaš Bog, storil« (5 Mz 3,21). To je zaveza milosti. Bog Izraelcev ni rešil zaradi tega, kar so naredili – bili so nevedni in uporniški – temveč zaradi svoje milosti.

Zanimivo in omembe vredno je dejstvo, da se enaka fraza znova ponovi v naslednjem poglavju (5 Mz 4,3). Namen tega je Izraelce spomniti na to, kako je Bog ukrepal *proti* tistim, ki so šli za Baal Peorjem (*primerjaj s 4 Mz 25,1-9*). Glavni nauk, ki ga lahko izluščimo iz teh dveh primerov, je ta, da je edini način za preživetje okleniti se samó Boga ter »poslušati« in »poučevati« njegove odloke, »da boste živeli« (5 Mz 4,1). To načelo je jasno izraženo v 3 Mz 18,5: »Izpolnjujte torej moje zakone in moje odloke; človek, ki jih izvršuje, bo živel po njih; jaz sem Gospod.« Neposredna implikacija tega načela je vzdržati se malikovanja. To svarilo je tema večine poglavja (5 Mz 4,15-40). Malikovalstvo je namreč mehanizem, po katerem se lahko Božje ljudstvo oddalji od Boga in zatorej tudi od življenja.

Mojzes je malikovalstvo opisal kot proces, ki izvira v nas samih – čaščenje malikov je v resnici čaščenje tega, kar delamo in kdo smo. Zaradi tega je svetoval: »Zelo pazite nase!« (5 Mz 4,15). Zato je prva zapoved, ki je izpeljana iz zagotovila o Božjem zveličavnem delu (5 Mz 5,6), zapoved, ki narekuje monoteizem (5 Mz 5,7); tej sledi zapoved, ki prepoveduje malikovalstvo (5 Mz 5,7). Zaradi tega je v istem kontekstu zapoved o posvečevanju sobote upravičena z Božjim zveličavnim delom (5 Mz 5,15). To pojasni, zakaj desetim zapovedim sledi poziv k ljubezni do Boga (5 Mz 6,1-9), kar namiguje na enak ekskluziven odnos (*glej naslednji nauk*).

Vprašanja za pogovor: Preberi Prg 3,1-2. Zakaj je Božji zakon dober za naše življenje? Na kateri način nas rešuje smrti? Zakaj zapoved o soboti v 5 Mz 5,15 omenja rešitev Izraela in ne stvarjenja sveta (*primerjaj z 2 Mz 20,11*)?

Izbrano ljudstvo

Še en argument, ki ga je podal Mojzes, da bi prepričal ljudstvo, naj izpolnjuje Božje zapovedi, je zadeval ljudstvo samo, ker ga je izvolil Bog (5 Mz 7,6). Mojzes je pri priči navedel, da je Bog izbral to ljudstvo, a ne zato, ker bi bilo boljše od drugih, temveč zaradi svoje zvestobe prisegi, ki jo je dal njihovim očetom (5 Mz 7,8), in zaradi svoje ljubezni do njih (5 Mz 7,8). Ker jih je ljubil, je bil tudi ljubosumen (5 Mz 4,24; 5 Mz 6,15), zato ni hotel trpeti tega, da bi bilo njihovo srce razdeljeno med njim in drugimi bogovi. Omemba »ljubosumnosti« v povezavi z Bogom se nekaterim morda zdi šokantna, saj je to čustvo po navadi povezano z zločini in človeško grešnostjo. Toda opis, ki pravi, da je Bog »ljubosumen«, je paradoksalno pomirjujoč. Svetopisemski avtor je to človeško lastnost omenil, ker je želel poudariti Božjo gorečo in ekskluzivno ljubezen do svojega ljudstva. Kakor je Bog opisan kot poseben, tudi na svoje ljudstvo gleda kot na posebno, ker ga ljubi.

Vprašanja za pogovor: Zakaj je bilo pomembno, da Bog izbere samo eno ljudstvo, Izraela, da postane njegov prenosnik resnice o zveličanju, ki je namenjeno vsem? Zakaj Božja posebna ljubezen do izraelskega ljudstva kot celote ni nezdržljiva z Božjo posebno ljubeznijo do vsakega posameznika – do tebe in mene? Katere so nevarnosti mišljenja, da me Bog ljubi bolj kakor druge?

Sveto ljudstvo

Kakor je Bog deloval in rešil Izraela ter si ga izbral, ker ga je ljubil, je pričakoval, da se bo odzval tudi on in si na podlagi ljubezni izbral njega in ne drugih bogov. Posledično je ta odločitev zajemala zvestobo samo njemu in »drugačnemu« načinu življenja. Zanimivo je, da je definicija besedne zveze »izvoljeno ljudstvo« povezana z zahtevo po svetosti (5 Mz 7,6). Hebrejska beseda *kadoš* (»svet«) pomeni biti »ločen« oziroma drugačen in poseben, kakor je Bog, »bodite sveti, ker sem jaz svet« (3 Mz 11,44; 3 Mz 11,45).

Biti »svet« ni nedejavna lastnost in se ne nanaša na to, da moramo biti »svetniki« ali popolni kakor Bog. Ko je svoje ljudstvo pozval, naj bo *kadoš*, »sveto«, ga je v resnici pozval biti njegovo ljudstvo, ki se bo razlikovalo od drugih, ker bo imelo poseben odnos z njim (2 Mz 19,6). Hebrejski predlog *le*, ki je del besede Bog (*leJahve*), izraža zamisel

posebne pripadnosti Bogu. Biti »svet« pomeni biti drugačen zaradi posebnega odnosa z njim: »Kajti sveto ljudstvo si Gospodu [*leJahve*], svojemu Bogu.« (5 Mz 7,6) Razlog te drugačnosti je: »Gospod, tvoj Bog, te je izbral, da boš ljudstvo njegove osebne lastnine« (5 Mz 7,6). Biti »svet« je torej pomembna prvina zaveze. Gre za dinamično, vedno navzočo in relevantno lastnost. »Svetosti« ne moremo podedovati od svojih očakov ali pionirjev. To dejstvo je poudarjeno v definiciji zaveze: »Gospod te zaveze ni sklenil z našimi očeti, temveč z nami, z nami, ki smo tukaj danes vsi živi« (5 Mz 5,3). Biti »svet« je zahteva, ki se nanaša na sedanjost, na nas, ki živimo »danes«.

Ta sedanja resnica je v 5. Mojzesovi večkrat ponovljena, pozvani smo namreč, da smo že »danes /.../ ljudstvo njegove osebne lastnine« (5 Mz 26,17-18). Odlomek, ki sledi, je še bolj neposreden; v zavezo so vključeni tudi prihodnji rodovi: »Toda te zaveze in te zakletve ne sklepam samo z vami, ampak tako s tem, ki stoji danes tu z nami pred Gospodom, našim Bogom, kakor tudi s tistim, ki ga danes ni tukaj z nami.« (5 Mz 29,13-14) Nekaj vrstic kasneje je zapisano, da se nanaša tudi na »naše sinove« »na veke« (5 Mz 29,29). Ker je ta zaveza zmeraj »sedanja resnica«, jo moramo narediti »aktualno«, si jo »zapomniti« in o njej poučevati tudi druge (5 Mz 6,7; 5 Mz 8,2.18; 5 Mz 9,7).

Vprašani za pogovor: Kako smo lahko kljub svoji inherentni grešnosti tudi sveti? Kaj nas svetopisemska zahteva po tem, da smo »sveti« – kar v resici pomeni drugačni in ločeni od sveta – uči o tem, kako naj se sporazumevamo s svetom, v katerem živimo?

Uporaba

Judovski filozof Abraham Heschel je opisal svetopisemski odgovor na vprašanje »Kaj je življenje?« kot »skrivnost biti obenem *človek in svet*« (Abraham Joshua Heschel, *I asked for Wonder* (New York: Crossroad, 1983), str. 80). Razmisli o svetopisemskih primerih ljudi, ki so bili obenem »ljudje« – v stiku z resničnostjo sveta, v katerem so živeli – in »sveti«. Naštej njihove lastnosti. Kaj jih je delalo ljudi in kaj svete? Kako ti je lahko njihov zgled v pomoč pri uporabi načela »biti obenem *človek in svet*« v različnih okoliščinah, ki so našete spodaj?

1. Prijateljica, ki ni adventistka, te je povabila k sebi. Postreže ti svinjino, ki jo je pripravila sama. Kako si lahko obenem

»človek« (ljubezniv in spoštljiv zaradi izkazanega gostoljubja) in »svet« (ne prestopiš Božje prepovedi uživanja nečiste hrane?)

2. V cerkvi za teboj sedi nekaj mladih. Nenehno se smejejo in pogovarjajo. Kako bi jih poučil, da mora biti njihovo vedenje v svetem bogoslužnem prostoru spoštljivo, in obenem to naredil na način, ki izgrajuje pozitiven odnos z njimi?
3. Kako bi skupini nevernikov na jasen, zanimiv in zanje relevanten način pojasnil preroško resnico?
4. Si vodja cerkve, ki je razdeljena na dve skupini. Prva poudarja družbeno pravičnost, bratsko ljubezen in milost, druga pa sodbo in zakon. Kako bi zgladil napetosti med njima?

4. LJUBI GOSPODA, SVOJEGA BOGA

Ključno besedilo: 5 Mz 6,5

Besedila za proučevanje: 5 Mz 6,4-6; 5 Mz 7,9; 5 Mz 4,37; 5 Mz 10,15; 5 Mz 23,5; Mr 12,28-30; Ef 2,1-8; 1 Jn 4,19

Splošni pregled

V hebrejskih Spisih je beseda »ljubezen« največkrat zapisana v 5. Mojzesovi knjigi in v Visoki pesmi. Ta podobnost med knjigama nakazuje na posebno, odnosno naravo ljubezni. Ker 5. Mojzesova govori o zavezi, tj. o odnosu med Bogom in njegovim ljudstvom, je ljubezen pomembna tema te knjige. Na žalost pa v njej ne bomo našli njene jasne definicije. Ljubezen je skrivnostna in presega naše razumevanje (*Ef 3,17*); povezana je z Bogom, strahom in zakonom.

Teme tega nauka:

1. Ljubezen in Bog: Kaj je ljubezen? Če je Bog Izraelce izbral, ker jih je ljubil in ne ker bi oni ljubili njega (5 Mz 7,8), kaj je potem ljubezen? Če se ljubezen začne z Bogom in vzroka zanjo ne najdemo v njenem prejemniku, zakaj Bog potem ljubi? Kako lahko ljubimo Boga, ki ga sploh ne moremo videti? Glej 1 Jn 4,20.

2. Ljubezen in strah: Če »v ljubezni ni strahu« (1 Jn 4,18), kako lahko ljubimo Boga in se ga bojimo obenem?

3. Ljubezen in zakon: Kako lahko Boga iskreno ljubimo, če nam je to zapovedal? Kako lahko velelni in legalistični vidik zakona združimo s spontanim značajem ljubezni?

Razlaga

Preberi 5 Mz 6,1-9.

Zapoved (5 Mz 6,1)

Zgradba prvega dela vrstice – »In to je zapoved« – jasno kaže, da se beseda »zapoved« nanaša na to, kar sledi – na zakone in odloke (5 Mz 6,1; 5 Mz 5,1), za katere je Bog zapovedal Mojzesu, naj jih poučuje. Ko je Mojzes izrekel prve besede svojega govora – »to je zapoved« – se je navezal na deset zapovedi, ki jih je ravnokar naštel (5 Mz 5,1-20). Poleg tega določni člen pred besedo *mitswah*, ki pomeni »zapoved«, nakazuje

poudarek. Zapoved, na katero se je navezal, je bila *najboljša* zapoved – tista, ki zajema vse druge. Zanimivo je, da se isti glagol *tsawah*, ki pomeni »zapovedati« in ki ga je Mojzes uporabil v uvodu, ponovi na sredini odlomka v povezavi z zapovedjo o ljubezni (5 Mz 6,6). Kakor v uvodu (5 Mz 6,1) je tudi tukaj zapisana v povezavi z glagolom »učiti« oz. »poučevati«. S tem je jasno izraženo, da je imel Mojzes z besedo »zapoved« v mislih zapoved o ljubezni. Ko je Jezus to zapoved izenačil s »prvo zapovedjo« (Mr 12,29-31), je bil usklajen z Mojzesovo razlago zakona.

Vprašnji za pogovor: Zakaj zapoved, naj ljubimo Gospoda ljubezni, zajema vse druge zapovedi? Zakaj je zapoved, naj ljubimo svojega bližnjega, podobna zapovedi o ljubezni do Boga in je tesno povezana z njo (Mr 12,31)?

Da se boš bal Gospoda (5 Mz 6,2)

Če sledimo toku Mojzesovega sklepanja, je namen »zapovedi« bati se Gospoda, svojega Boga. Z drugimi besedami, ljubiti Boga v prvi vrsti pomeni bati se ga in se zavedati njegovega obstoja. Ljubezen nakazuje obstoj osebe, ki jo ljubimo. Ljubiti Boga ne pomeni ljubiti abstraktno načelo, globoko modrost ali čudovito zgodbo. To ni teologija ali tradicija. Pomeni ljubiti ga kot Osebo ter se vsepovsod in vsekdar zavedati njegove navzočnosti. Bog ni navzoč le, kadar smo v cerkvi ali kadar molimo, temveč tudi v pisarni, kuhinji, spalnici, na tržnici ... Navzoč je, kadar smo v družbi in kadar smo sami, podnevi in ponoči (glej Ps 139,2-12).

Vprašanja za pogovor: Kaj pomeni ljubiti Boga kot Osebo? Zakaj ga ni mogoče ljubiti, ne da bi došli, da je Oseba? Preberi Prd 12,13-14. Kako razumeš povezavo med »bati se Boga« in njegovo vlogo Sodnika?

Izpolnjevati vse njegove zakone in zapovedi (5 Mz 6,2)

Bati se Boga torej pomeni hoditi z njim in neprestano živeti v njegovi navzočnosti. Če koga ljubimo, ne bomo izbrali poti, na kateri ga ni. Ljubezen vodi k zapovedim. Prvič, ker so izraz njegove ljubezni: »ker vas Gospod ljubi« (5 Mz 7,8); drugič, ljubezen vodi k poslušnosti zapovedim, ker ljubimo Gospoda: »tistim, ki ga ljubijo in izpolnjujejo njegove zapovedi« (5 Mz 7,9). Zapazite, da hebrejska skladnja te besedne zveze namiguje, da moramo veznik *waw* (»in«) razumeti kot

uvod v pojasnilo: »tistim, ki ga ljubijo, *kar pomeni*, da izpolnjujejo njegove zapovedi«. Izpolnjevanje zapovedi ni dodano k ljubezni; to je ljubezen. Ker ga ljubimo, ljubimo tudi njegov zakon (Ps 119,70.92.97).

Vprašanja za pogovor: Kako dejstvo, da »ljubiti Boga« pomeni izpolnjevati njegove zapovedi, vpliva na tvoje razumevanje ljubezni? Kako bi vplivalo na našo ljubezen do njega, če bi zavrnilo njegove zapovedi? Zakaj izpolnjevanje zapovedi vpliva na naše razumevanje tega, kdo je kot Oseba, in posledično tudi na našo ljubezen do njega?

Ljubi Gospoda (5 Mz 6,5)

Dejstvo, da nam je Bog zapovedal ljubiti, ni sporno, saj je »Bog /.../ ljubezen« (1 Jn 4,8). »Ljubiti Boga« je zapoved, ker drugače ne more biti; je absolutno nujna zaradi tega, kdo je Bog. Ker je On ljubezen, zapoved zajema vse naše bitje in življenje. Ljubezen izvira iz srca, torej iz notranjosti – iz tega, kar se ne vidi, iz naših najglobljih misli, čustev in namenov. Pomenljivo je, da daje zadnja zapoved dekaloga – »Ne poželi« (5 Mz 5,21) – na koncu zakona notranji ključ vsem zapovedim. Ni dovolj le *imeti* zakon ali resnico niti ni dovolj zgolj vedeti, da ne smemo ubijati ali prešuštvoovati. Prav tako ni dovolj, da ne ubijamo in ne prešuštvojemo. Na to namreč ne smemo niti pomisliti niti si tega poželeti (Mt 5,28).

Ker je »ljubezen« gorečnost, je naš odziv ljubezni do Boga nujen. Izhaja iz našega srca *danes* (5 Mz 6,6). Ne gre le za preteklost ali upanje na prihodnost, temveč za sedanjost; zajema naše vsakdanje življenje. Ljubiti Boga, ki ljubi v vsakem trenutku, pomeni narediti ga relevantnega za naše zdajšnje življenje. Zatorej je ljubiti Boga, ki ljubi, vsezajemajoče. Ne zajema le našega srca, temveč tudi našo dušo, kar pomeni vse naše bitje. Toda tukaj ni konec. Ljubezen vključuje tudi intenzivnost. Boga ne moremo ljubiti na povprečen ali medel način.

Vprašanja za pogovor: Ali je naša ljubezen do Boga omejena na poslušnost njegovim zapovedim? Ali je mogoče ljubiti ga, a ne ljubiti njegovih zapovedi? Če ni mogoče, zakaj je tako? Kako fanatizem vpliva na iskrenost naše ljubezni do njega? Zakaj je fanatizem v nasprotju z Božjo ljubeznijo?

***Ponavljaj jih svojim sinovom* (5 Mz 6,1.7)**

Kakor Mojzesu (5 Mz 6,1) je tudi nam (5 Mz 6,7) zapovedano učiti Božje zapovedi. Ker ta zapoved izvira iz Božje ljubezni, ne sme temeljiti na prisili ali želji po osebni koristi in dobičku. Če ljudje sprejmejo Jezusa pod prisilo ali ker si od tega obetajo osebne koristi, ne bodo razumeli pomena Božjega zakona in tega, kdo je v resnici Bog. Vredno je omeniti, da je bil ta svetopisemski odlomek izbran kot znamenje Izraelovega poslanstva biti Božja priča. V hebrejskem izvirniku v vrstici »Poslušaj, Izrael: Gospod je naš Bog, Gospod je edini« (5 Mz 6,4) črka *'ayin*, ki je na koncu prve besede *shema* (»poslušaj«), in črka *dalet*, ki je na koncu zadnje besede (»edini«), tvorita besedo »priča«. Za starodavne pisarje, ki so prepisovali Toro, je ta vrstica vsebovala samo bistvo Izraelove identitete in njegovega poslanstva kot Božjega ljudstva – da povsod in vsekdar, zjutraj in zvečer, od rojstva do smrti pričajo o edinstvenem Bogu, ki ljubi svoje ljudstvo.

Vprašanja za pogovor: Kaj pomeni poučevati Božje zapovedi? Kakšna je povezava med predstavo o edinstvenem Bogu in predstavo o ljubečem Bogu, ki si želi biti ljubljen? Ali je poslanstvo omejeno samo na zakon? Kako lahko takšno razumevanje popači pomen zakona?

Uporaba

Preberi 5 Mz 6,8-9. S tem in drugimi besedili (2 Mz 13,9.16: 5 Mz 11,8) se dokazuje resničnost judovske tradicije, imenovane *tefilin*, tj. navada privezovanja tega besedila na roko in med oči. Čeprav ni prepričljivega dokaza, da je ta praksa – dobesedno upoštevanje tega odlomka – obstajala že v svetopisemskih časih, pa je videti, kakor da gre za zelo staro tradicijo. Dokaze zanjo najdemo v Novi zavezi (Mt 23,5), spisih Jožefa Flavija in na nekaterih kumranskih artefaktih. Toda to, kar je nedvoumno, je njen simbolični pomen. Za boljšo predstavo obišči sinagogo ali poišči prikaz tega običaja na spletu.

Razmisli o naukih vere in predanosti, ki jih simbolizira vsaka gesta omenjenega običaja:

1. Priveži si jih: Božji zakon mora biti tesno povezan z našim telesom. »Privezovanje« namiguje na zvestobo in ljubeč odnos z Bogom.

2. Na svojo roko: Božji zakon mora vplivati na naša dejanja.
3. Med oči: Božji zakon mora vplivati na naš um in presojo.
4. Napiši jih na hišne podboje: Božji zakon mora vplivati na življenje v našem domu.

Vprašanja za pogovor: Kako nam lahko razumevanje tega običaja pomaga v odnosu z Bogom? Ali lahko postane tudi škodljiv? Če da, kako?

Preberi Raz 14,9. Kako nam lahko *tefilin* pomaga razumeti identitetno Božjega ostanka?

5. TUJEC V TVOJIH VRATIH

Ključno besedilo: 5 Mz 10,1

Besedila za proučevanje: 5 Mz 10,1-19; Ps 146,5-10; Mt 7,12; Jak 1,27–2,11

Splošni pregled

Dejstvo, da je Bog na kamniti plošči znova zapisal svoj zakon, govori o njegovi milosti in potrpežljivi ljubezni do Izraela. Ko je kdo v starih časih prelomil zavezo, je obnova vključevala pripravo novih dokumentov sporazuma. Zaradi sramotnega dogodka na Horebu je Mojzes pozval Izraelce, naj obnovijo svojo zavezo in pripravijo novo prisego zvestobe, v kateri bo natančno določeno, kaj Bog zahteva od njih. V teh vrsticah je več različnih tem; skupno jim je načelo ljubezni, in sicer ljubezni do Gospoda (prva zapoved), ki je odziv na njegovo ljubezen in odpuščanje, ter ljubezni do bližnjega in tujca (druga zapoved), saj Bog ljubi tudi njega/njo.

Teme tega nauka:

1. Nova zaveza: Čeprav je zaveza večna, zmeraj obstaja potreba po njeni obnovi (oziroma po obrezi srca).
2. Obreza srca: Ta slika, ki je nekakšna mešanica metafor, razkrije ključno teološko resnico.
3. Ljubezen do tujca: Ljubiti bližnjega je eno, toda kako ljubiti tujca?

Razlaga

Nova zaveza

Obnoviti večno zavezo zveni paradoksalno. Logično gledano zaveze, ki je večna, ne bi bilo treba obnavljati. Nauk, ki se ga lahko naučimo iz tega paradoksa, je osredotočen na Božjo zvestobo in nezvestobo njegovega ljudstva. Ali opazite, da »nova zaveza« ne zahteva novega zakona? Gre za isti zakon, napisan na novi plošči. Bog zdaj zahteva, da ga *ponotranjimo*.

Zakon, ki je napisan na kamnitih ploščah, mora biti zapisan tudi v srcu ljudstva. Obnova zaveze je obnova srca; mehanizem tega postopka je ljubezen. Jeremija, ki je prvi zapisal izraz »nova zaveza«, jo je

definiral tako: »Ne zaveze, kakršno sem sklenil z njihovimi očeti tistega dne, ko sem jih prijel za roko, da bi jih izpeljal iz egiptovske dežele; to zavezo z menoj so prelomili, čeprav sem bil njihov gospodar, govori Gospod. To je namreč zaveza, ki jo bom sklenil z Izraelovo hišo po tistih dneh, govori Gospod: Svojo postavbo bom dal v njihovo notranjost in v njih srce jo bom zapisal. Jaz bom njihov Bog in oni bodo moje ljudstvo.« (Jer 31,32-33)

Zanimivo je, da je izkušnja prelomljene zaveze zabeležena tudi v knjigi preroka Jeremija. Kakor Mojzes je tudi on moral znova napisati svojo knjigo (Jer 36,27-28). Ko se je apostol Pavel navezal na »novo zavezo« (2 Kor 3,6), jo je razumel kot duhovo zavezo, ki je zapisana »ne na kamnite table, marveč na table mesenih src« (2 Kor 3,3).

Vprašanja za pogovor: Kako nam svetopisemska predstava o »novi zavezi« v 5. Mojzesovi knjigi pomaga razumeti povezavo med Staro in Novo zavezo? Zakaj v »novi zavezi« zakon ostaja nespremenjen? Čemu ga je Bog napisal na kamen in v srca ljudi?

Obreza srca

Božje zahteve, naj Izraelci obrežejo svoje srce, seveda ne smemo razumeti dobesedno. Da bi Mojzes poudaril, da so njegova usta »zaprta« in ne more tekoče govoriti, je uporabil besedno zvezo »neobrezane ustnice« (2 Mz 6,12.30). Jeremija je žaloval, ker so imeli Izraelci neobrezana ušesa, kar pomeni, da niso mogli slišati Gospodovih besed (Jer 6,10). Ker je obreza znamenje zaveze (1 Mz 17,10-13), je obreza srca prisposoda, ki simbolizira obrezo človekove notranjosti, ki jo je Pavel kasneje opisal kot spreobrnjenje (Rim 2,28-29). Ta postopek lahko opravi samo Bog (5 Mz 30,6).

Mojzes ni rekel, da je obreza mesa slaba. Preden so Izraelci stopili v Kanaan, so se morali moški obrezati, ker je bila obreza znamenje zaveze (Joz 5,2). Obreza srca se nanaša na te, ki so že obrezali svoje meso – te, ki so pod zavezo. Po obrezi mesa obnova zaveze ni nova obreza, ki bi izničila prvo, temveč pogloblja zavezo in njene zakone. Izraelci so bili po tem, ko so prejeli črko zakona, pozvani še bolj poglobiti svojo predanost Bogu. To pa ne pomeni, da so se morali odpovedati le hudobnim dejanjem; še pomembneje je bilo, da niso želeli delati hudega. Poleg tega so bili pozvani vse svoje življenje posvetiti opravljanju

dobrih del. Takšno predanost pa lahko omogoči samo ljubezen. Zato je Božja zahteva na tej točki zaveza, ki temelji na ljubezni in je zatorej zahtevnejša in podrobnejša.

Vprašaja za pogovor: Zaradi česa je zaveza, ki temelji na ljubezni, zahtevnejša od zaveze, ki temelji na zakonu? V kateri nevarnosti se znajdemo, če na račun doslednosti pravice poudarjamo samo ljubezen? Kako se prisposodba obreze srca navezuje na prisposodbo o trdovratnosti?

Ljubezen do tujca

Kako zanimivo, da je prva uporaba zapovedi o ljubezni do Gospoda prav ljubezen do tujca! Zakaj je Bog od Izraelcev zahteval, naj ljubijo tujce? Navedemo lahko dva sklopa razlogov. V razredu razmislite in se pogovorite (1) o razlogih, ki upravičujejo to zahtevo, in (2) o razlogih, zakaj je Bog Izraelce želel pripraviti za sveto življenje.

Zakaj ljubiti tujca?

1. Ker ga Bog ljubi (5 Mz 10,18). Ta razlog je ukoreninjen v veri v Stvarnika, ki je lastnik nebes in zemlje (5 Mz 10,14). Iz tega sledita dve načeli. Prvič, načelo, da je Bog tudi tujca ustvaril po svoji podobi (*imago Dei*). Drugi razlog izhaja iz prvega; gre za načelo posnemanja Boga (*imitatio Dei*).

2. Ker so bili tudi Izraelci tujci (5 Mz 10,19). Ta razlog temelji na načelu »ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe« (3 Mz 19,18).

3. Kot priprava na srečanje z Bogom. Bog živi v drugačnem redu (5 Mz 10,17). Je svet in se v svojem bistvu razlikuje od ljudi. Kako ljubiti Boga se najbolje naučimo, če ljubimo človeka, ki je drugačen – tujca.

4. Kot priprava na življenje z drugimi ljudmi. Kot bivši sužnji so se Izraelci morali naučiti, da na druge ne gledajo samo kot na krute in osovražene gospodarje, temveč kot »sosed« , s katerimi živijo v skupnosti in se jim razdajajo ter jih ljubijo. Izkušnja ljubezni se namreč obogati in okrepi, kadar ljubimo človeka, ki je drugačen od nas.

5. Kot priprava na oblikovanje in uresničitev njihove usode kot tujcev. Kot bivši puščavski nomadi so se Izraelci morali naučiti svetosti in spoznati koristi življenja z različnimi ljudmi, pri čemer niso smeli ogroziti svoje identitete. Na enak način so se morali tudi

Abraham, Jožef in Daniel naučiti, kako uskladiti napetosti med dolžnostjo svetosti in dolžnostjo ljubezni.

Vprašanja za pogovor: Kako in zakaj nam načelo *imago Dei* pomaga razumeti pomen ljubezni do tujca? Kako lahko tujcem izkažemo ljubezen? Kako lahko ta izkušnja okrepi in obogati kvaliteto naše ljubezni? Zakaj lahko življenje v skupnosti z ljudmi, ki so druge vere, krepi našo vero?

Ljubezen do sirote in vdove

V zaveznem sporazumu iz 5. Mojzesove knjige ne bomo našli definicije ljubezni, toda jasno je, da je ljubezen božanska kategorija. Izrael je lahko samo po Bogu razumel in izpolnil zapoved o ljubezni. Vredno je omeniti, da se edini opis ljubezni pojavi v povezavi z Božjim izvrševanjem pravice do sirote in vdove (5 Mz 10,18; 5 Mz 24,17-22).

Vprašnji za pogovor: Zakaj je zapoved o tem, naj ljubimo siroto in vdovo, povezana z zapovedjo o ljubezni do tujca? Kaj imajo skupnega tujec, vdova in sirota?

Uporaba

V romanu Victorja Hugoja *Nesrečniki* (*Les Misérables*) tat Jean Valjean končno dojame vrednost odpuščanja in usmiljenja, ko mu njegov gostitelj podari srebrne in zlate predmete, ki mu jih je ukradel. Če tega ne bi storil, bi Valjeana vrgli v zapor. Razmislite in se pogovorite o naslednjih primerih:

1. Predstavljaš si, da si starešina ali pastor cerkve. Mlada vernica ima zunajzakonskega otroka. Čez več let te par prosi, da ju cerkveno poročiš (oba sta adventista sedmega dne). Kako bi se odzval?
2. Kateri motivi narekujejo tvoje politične odločitve? Ali politično stranko izbiraš na podlagi nacionalistične agende in sebičnih interese-ov ali bolj na podlagi družbene pravičnosti in skrbi za revne, vdove in sirote?
3. Pijan berač te prosi za denar. Pravi, da je lačen in da že več dni ni ničesar pojedel. Kako se boš odzval na njegovo prošnjo, saj ne moreš zagotovo vedeti, ali bo tvoj denar uporabil za alkohol?

4. Kaj bi rekel/-la sovernici, če bi ti povedala, da te ne mara, toda zaradi Boga se je pripravljena prisiliti k ljubezni do tebe? Kako bi se odzval/-a?

6. KATERI VELIKI NAROD?

Ključno besedilo: 5 Mz 4,8.

Besedila za proučevanje: 5 Mz 4,1-8; 5 Mz 4,32-35; 5 Mz 12,32; Mt 5,13-16; Mt 15,1-9.

Splošni pregled

To, kar naredi neki narod velik, so njegovi dosežki, politična moč, obseg njegovega ozemlja, vojni plen in bogastvo. Prav nič od tega ni veljalo za Izraelce, ko je ljudstvo slišalo Mojzesov kompliment. Njegovo retorično vprašanje »Kateri véliki narod?« (5 Mz 4,8) nakazuje, da so bili Izraelci velik narod. Ljudstvo, ki so ga tvorili bivši sužnji in brezdomci, je stežka ustrezalo definiciji »vélikega naroda«. Kar je Izraelce naredilo za vélike, ni bilo to, kar so ali niso naredili; prav tako ni bilo to, kar so ali niso bili. Odgovor je bil Bog. To skrivnost dobro prikaže zgodba o pruskem kralju Frideriku II. Svojega zdravnika je vprašal: »Ali mi lahko navedete en samcat dokaz za obstoj Boga?« Zdravnik je odgovoril: »Vaše veličanstvo, odgovor je Izrael.« (Za več virov te anekdote glej Steven Paas, *Christian Zionism Examined* [Eugene, OR: Resource Publications, 2019]). Težko razumemo Mojzesov opis Izraelove veličine. V resnici je šlo za Boga in njegove zakone.

Teme tega nauka:

V nauku tega tedna se bomo osredotočili na to uganko in na tri glavne teme:

1. Zakon je popoln. Ničesar ni, kar bi mu lahko dodali ali odvzeli.
2. Zakon je razumen. Blagoslovljeno in razumno življenje človeka, ki izpolnjuje zakon, priča o Stvarniku.
3. Zakon je božanski. Če se Izrael ne bo oklenil Boga, ne bo imel koristi od zakona, niti ne bo postal »véliki narod«.

Razlaga

Med proučevanjem pomena in avtoritete starodavnih Mojzesovih zakonov bomo razmišljali o njihovi relevantnosti za današnji čas. Če jih bomo skrčili na skupek obveznosti, ki ljudi prikrajšajo za lastno presojo in svobodo, ne bomo razumeli njihove prave narave. Razlog, zakaj bi bilo dobro, da bi se Izrael vrnil h Gospodu in poslušal njegov glas (5 Mz

4,30) ter sprejel njegov zakon, je bil njegov obstanek, razcvet in izpolnjeno življenje. Bog je z zakonom dal recept za življenje, ker je kot Stvarnik poznal formulo za Izraelov obstoj.

Drugačen zakon

Ker Božji zakon prihaja iz nebes (5 Mz 4,36), je zasnovan drugače kot človeški zakoni. Čeprav so med zakoni, ki jih je dal Mojzes, in zakoni okoliških kultur obstajale podobnosti, pa so med tema sistemoma zakonov bile tudi velike razlike. To so potrdile nedavne raziskave.

V Babilonu je bila za nekatere vrste tatvin predpisana smrtna kazen, medtem ko Sveto pismo za ta prestopok zahteva le denarno odškodnino. V Mojzesovem zakonu je človeško življenje postavljeno nad materialne dobrine; zakon je veljal za vse brez izjeme. Še pomembneje pa je, da se je Mojzesov zakon od zakonov okoliških narodov razlikoval v tem, da je bil v njegovem središču Bog. Medtem ko je v bližnjevzhodnih pravnih dokumentih omemba Boga redka in zgolj formalna, pa je uvod in včasih tudi zaključek svetopisemskih zakonov prežet z omembami in sklici na Boga, ki je bil glavni motiv tovrstnega besedila. Zakon ni rezultat človeških dogovorov in dodelav. Ljudstvo ga je dobilo v dar; šlo je za razodetje od zgoraj.

Pomembnost svetopisemskih »apodiktčnih zakonov«, tj. zakonov, ki so absolutno normativni, je osupljiva. Svetopisemski zakon govori z avtoriteto; ta slog je precej vpadljiv, saj so v pravni književnosti starega Bližnjega vzhoda prevladovali kazuistični zakoni. Zapovedi »Ne ubijaj!« ali »Ne prešuštvuj!« sta nesporni in jasni. Božji zakon ni upravičen na podlagi logike. Samo izkušnja poslušnosti bo potrdila njegovo moralno in pravno korektnost. Kazuistični zakoni povedo, zakaj je zakon pravilen, *še preden* smo ga izkusili, medtem ko pri izraelskih apodiktčnih zakonih to izvemo kasneje. Ta potek potrjuje tudi Izraelov odziv na zakon: »Naredili bomo; šele potem bomo razumeli« (2 Mz 19,8; avtorjev prevod). Mojzesov zakon je zatorej drugačen od vseh drugih, saj namiguje na dimenzijo, ki je ne vsebuje noben drug. Izrael je moral poslušati po veri.

Zakon je vsesplošen, univerzalen

Mojzesov zakon ni bil odraz posebne Izraelove kulture ali modrosti. Mojzes je to jasno izpostavil, ko se je navezal na prejšnje dni in stvarjenje: »Vprašaj vendar o prejšnjih dneh, ki so bili pred teboj, od

dne, ko je Bog ustvaril človeka na zemlji, in od enega do drugega konca neba, ali se je kdaj zgodilo kaj tako velikega, ali se je kdaj slišalo kaj takega!« (5 Mz 4,32) To vsesplošno namero zakona potrjuje tudi sam zakon. Eden od najprepričljivejših znamenj splošnega vabila k izpolnjevanju tega zakona je omemba stvarjenja. Omembe vredno je, da je v dekalogu sobota – spomenik stvarjenja – umeščena v njegovo geometrično in tematsko središče. V starodavnih zaveznih dokumentih so na to mesto dali pečat. Takšna pozicija sobote nakazuje, da je zavest o Bogu kot stvarniku v sámem bistvu desetih zapovedih, ki so odmev desetih besed, izgovorjenih ob stvarjenju (glej deset povedi v 1 Mz 1, ki se začnejo z »Bog je rekel«).

Tudi prehranski zakoni o čisti in nečisti hrani nas spomnijo na 1 Mz 1. V 3 Mz 11, kjer so zapisani, so uporabljene iste tehnične besede in izrazi (kopenske živali, živali, ki se plazijo, po svojih vrstah itd.). Seznam živali v 3 Mz 11,2-8 ima enak vrsti red kakor v 1 Mz 1,24-26 (šesti dan stvarjenja). Na primer: človek je bil ustvarjen po vodnih živalih (3 Mz 11,9-12; *primerjaj s 1 Mz 1,26*), po krilatih živalih (3 Mz 11,13-23; *1 Mz 1,26*) in po kopenskih živalih in plazilcih (3 Mz 11,24-43; *1 Mz 1,26*). V 3 Mz 11 in 1 Mz 1,24-36 ima odnos med ljudmi in živalmi svoj ekvivalent v odnosu med ljudmi in Bogom. V 1 Mz 1,26 je dolžnost gospodovanja nad živalmi povezana z dejstvom, da so ljudje ustvarjeni po Božji podobi. Podobno je tudi v 3 Mz 11 dolžnost razlikovanja med čistim in nečistim mesom povezana z dejstvom, da človekova svetost odseva Božjo: »Bodite torej sveti, ker sem jaz svet!« (3 Mz 11,44-45)

Zakon je uporaben

Ker so povezani s stvarjenjem, so verski in moralni zakoni dekaloga kakor tudi prehranski zakoni o čistem in nečistem mesu vsesplošni, univerzalni, in torej še zmeraj uporabni za vsakega človeka. Tako imenovani *obredni zakoni*, ki zadevajo svetišče in obrede, so izginili skupaj s svetiščem. Zakoni, ki so vezani na okoliščine (večinoma gre za kazuistične zakone), so izgubili svoj normativni značaj, kakor hitro »okoliščin«, zaradi katerih so obstajali, ni bilo več. Takšen primer so zakoni o sužnjih, načinu oblačenja, obdelavi zemlje, organizaciji in upravi mest itd. Ti zadnji kategoriji zakonov (obredni zakoni in zakoni, vezani na okoliščine) nista bili namenjeni temu, da se ju večno izpol-

njuje. Po drugi strani pa dekalog in prehranski zakoni ne spadajo k obrednim zakonom ali zakonom, vezanim na okoliščine. Ti nimajo nič skupnega z žrtvami.

V resnici ima vsak zakon, ki ni ne obreden ne takšen, ki se nanaša na okoliščine, status absolutnega zakona. To velja za zakone o spolnosti, higieni, odnosih do bližnjih itd. Večina teh zakonov je nadgradnja in pojasnilo zakonov, ki jih vsebuje dekalog. Izraelski zakon je vseboval dve vrsti zakona: (1) absolutin in vsesplošni zakon ter (2) relativei zakon, ki je odvisen od časa in okoliščin. To razliko najdemo tudi v Novi zavezi, v kateri so besedila, ki govorijo o razveljavitvi zakona, uravnotežena z mnogimi drugimi besedili, ki poveljujejo zakon. Čeprav so prvi kristjani, ki so bili po svoji veroizpovedi judje, ukinili zakone, ki so se navezovali na daritve, ker so kazale na Mesija, pa nikdar niso dvomili o zakonu dekaloga, ki ga je Jezus celo poglobil in razširil njegovo uporabo. Podobno velja tudi za zakone o prehrani, ki zadevajo uživanje mesa (*Kasherut*); nanje se navezuje apostolsko priporočilo »naj se ne omadežujejo« z mesom zadavljenih živali ter s krvjo (Apd 15,20; 3 Mz 17,14). Iz teh opazanj sledi, da načelo zakona ostaja veljavno tako za kristjane kakor za jude.

Uporaba: *Preizkus modrosti*

Preberi 5 Mz 4,6: »Držite se jih in jih izpolnjujte, kajti to bo vaša modrost in razumnost v očeh ljudstev, ki bodo slišala o vseh teh zakonih; rekli bodo: 'Resnično, ta véliki narod je modro in razumno ljudstvo.'«

Vprašanja za pogovor: Na podlagi tega, kako razumeš zgornjo svetopisemsko vrstico, razmisli o tem, kako je tvoje življenje dokaz božanske previdnosti. Ali ljudje zate rečejo, da si moder in razumen? Česa *ne* rečejo o tebi? Kaj moraš narediti, da bi izpolnil obljubo v 5 Mz 4,6? Kako bi pojasnil, da inteligenca in resnična modrost v tradicionalnem krščanstvu v resnici nista vrednoti?

Kako brati Sveto pismo

Preberi 5 Mz 4,2.

1. Naredi seznam novih tradicij, ki so jih krščanske denominacije dodale Božjemu zakonu.
2. S katerimi besedami so poskusili upravičiti te »dodatke«?

3. Ali tudi mi – adventisti sedmega dne – ustvarjamo nove navade in načela, ki niso bili del Mojzesovega zakona? Če meniš, da jih, jih naštej in pojasni, zakaj se ti zdi, da jih je upravičeno izpolnjevati, čeprav jih Sveto pismo ne zapoveduje.
4. Katero hermenevtično načelo najdeš v 5 Mz 4,2? Zakaj je pomembno, da svetopisemsko besedilo beremo v njegovem kontekstu? Katere odlomke večkrat preskočiš (npr. Stara zaveza proti evangelijem, Pridigar proti pentatevhu) in zakaj? Razmisli o razlogih, zakaj bi bilo dobro, da jih vključiš v svoje branje Svetega pisma.

7. ZAKON IN MILOST

Ključni besedili: Gal 2,21; 5 Mz 9,1-6

Besedila za proučevanje: Ezk 28,15; Ps 119,29; Ps 119,41-45; Ps 119,70; Ps 119,92-97

Splošni pregled

Človek, ki ju poslušen zakonu, je pogosto obsojen, da je legalist brez duše in razuma ter učenec zaostale religije. Ta obtožba je nepravilna. Zakon, kakor je bil razumljen v starem Izraelu, kaže ravno nasprotno. Je luč, ki človeku pomaga na duhovni poti in prinaša napredek. Psalmist ga je primerjal s svetilko in lučjo: »Tvoja beseda je svetilka mojim nogam, luč moji stezi.« (Ps 119,105)

Ta nauk je zajet v hebrejski besedi *tora*, ki je sorodna besedi *or* (»luč«). Kadar ponoči hodimo po stezi, luč ne bo le osvetlila poti, temveč bo odgnala tudi kače. Pesnikova prisposoda torej govori o dvojni nalogi zakona. Prvič, razsvetliti – poučiti – in s tem pomagati človeku, da hodi naprej; in drugič, popotnika obvarovati pred nevarnostjo in mu zagotoviti varno pot. Tudi prerok Izaija je uporabil to prisposodo, ko je rekel, da v ljudeh ni luči, če so brez zakona (Iz 8,20). Zakon, ki je luč, je izraz Božje milosti do njegovega ljudstva. Ta luč nam bo pomagala prehoditi in preživeti nevarno in temno pot. V tem smislu je zakon dan zato, da bi »živeli«.

V tem nauku bomo proučili paradoksalno povezavo med Božjim zakonom in milostjo.

Tema tega nauka:

1. Milost in zakon: Kakšna je povezava med milostjo in zakonom? Kako se v vernikovem življenju navezujeta drug na drugega?

Razlaga

Morda sta milost in zakon bolj kakor v kateri drugi starozavezni knjigi prav 5. Mojzesovi knjigi povezana na način, zaradi katerega bi bilo težko razumeti enega brez drugega. Ko je Mojzes govoril o zakonu, je imel v mislih milost. V tej knjigi je zakon razumljen kot znamenje zaveze. Zaradi tega sta zakon in milost povezana tako z božanskega kakor s človeškega vidika. Za Boga je zakon način za uveljavljanje

njegove volje na zemlji, in sicer po človeškem obstoju in zgodovini. Za Izraelce je bil zakon oprijemljivo znamenje njihovega odziva na Boga in zaveznega odnosa z njim. Povedano drugače, zaradi zakona postane milost vidna in konkretna tako v zgodovini kakor v posameznikovem življenju. Zaradi milosti je zakon predstavljal, znosen in ga je mogoče živeti.

Milost je pred zakonom in vodi k njemu

Ta postopek je bil del prvega sporočila, ki ga je Adam prejel po prvi Božji zapovedi. Prva svetopisemska omemba besede *tsawah*, ki pomeni »zapoved«, se nanaša na milost: »Gospod Bog je človeku zapovedal in rekel: 'Z vseh dreves v vrtu smeš jesti'« (1 Mz 2,16). Bog je človeku še pred zapovedjo, ki je prepovedovala jesti z drevesa spoznanja dobrega in hudega, dal vse drevje v vrtu. Podobno se tudi 5. Mojzesova začne z Božjo milostjo in tem, kar je naredil za svoje ljudstvo, ter z njegovim darom obljubljenе dežele. S tega konkretnega zgodovinskega opomnika je Bog prešel na zakon; od ljudstva je zahteval, da ga izpolnjuje. Ta postopek je viden v strukturi 5. Mojzesove knjige in se v njem večkrat ponovi. Deset zapovedi se začnejo s trditvijo: »Jaz sem Gospod, tvoj Bog, ki sem te izpeljal iz egiptovske dežele, iz hiše sužnosti.« (5 Mz 5,6) Priznanje tega, kar je Bog naredil zanje, je Izraelce vodilo k poslušnosti njegovim zapovedim:

»Sami ste videli, kaj sem storil Egiptčanom in kako sem vas nosil na orljih perutih in vas pripeljal k sebi. Zdaj pa, če boste res poslušali moj glas in izpolnjevali mojo zavezo /.../« (2 Mz 19,4-5)

Bodite pozorni, da sledi poziv k poslušnosti (*šama*'), ki ga uvedeta besedi »zdaj pa«. Poslušnost je torej neposredna posledica tega, kar je Bog naredil zanje.

Pisec Psalma 119, ki je ena najlepših pesmi o zakonu in milosti v Svetem pismu, piše o milosti: »Pridejo naj mi milosti tvoje, Gospod, zveličanje tvoje po obljubi tvoji« (Ps 119,41 CHR). Nato preide na zakon: »In izpolnjeval bom tvoj zakon stanovitno« (Ps 119,44 CHR). V 5. Mojzesovi knjigi piše: »zato, ker vas Gospod ljubi, /.../ izpolnjuj zapoved, zakone in odloke« (5 Mz 7,8.11). Božje ljudstvo bi moralo iz ljubezni do Boga z veseljem izpolnjevati njegove zapovedi. Psalmist je vzkliknil: »Jaz pa se zakona tvojega radujem« (Ps 119,70 CHR; Ps 119,174) in »Kako ljubim zakon tvoj« (Ps 119,97).

Vprašanja za pogovor: Zakaj je poslušnost Božjim zapovedim edini logični in resen odziv na njegovo milost in zveličavna dela? Zakaj mora dejanje voditi k dejanju? Kaj bi si mislil o politiku, ki bi svojo kampanjo temeljil na sentimentalnih željah, ne da bi predstavil tudi to, kako bo uresničil načrte ter rešil ekonomske in družbene izzive? Kateri razlogi upravičujejo psalmistovo ljubezen do zakona?

Zakon in milost

Zakon je Božji dar. Bog se je na zakon navezal z glagolom *natan* («dati»): »kakor je vsa ta postava, ki jo danes dajem [*natan*] pred vas« (5 Mz 4,8). Bog je ta, ki je »dal« deset zapovedi (2 Mz 24,12). Psalmist je zakon neposredno povezal z milostjo: »pouk zakona svojega mi podéli milostno« (Ps 119,29 CHR). Neki drug prevod pravi: »Milostljiv mi bodi in pouči me o svojem zakonu.« Psalmist je v svojem življenju izkusil, da je Božji zakon milost in svoboda: »In neprestano bom hodil v svobodi« (Ps 119,45 CHR). Jezus je v Novi zavezi ponovil to stališče, ko je učence poučil, da bodo v njegovih besedah resnice našli svobodo (Jn 8,32; primerjaj z Jak 1,25 in 2,12).

Zanimivo je, da se v starozavezni hebrejščini za zakon običajno uporablja beseda *tora*, ki pomeni »pokazati pot«. Ta beseda je pogosto povezana s potjo, ki jo pokaže duhovnik. Enega od primerov takšnega razumevanja najdemo v Ag 2,11, kjer je Gospod naročil preroku, naj duhovnika vpraša za pot in usmeritev v povezavi z neko posebno zadevo. Zakon je milost, ker nam pokaže pot iz težav – pot življenja in svobode.

Vprašanja za pogovor: Kako enačenje zakona in milosti zadeva zveličanje? Zakaj zakon velja tudi v nebesih, čeprav tam ni greha (vsaj ne od izгона Luciferja in njegovih angelov)? Glej Ezk 28,15-16. Zakaj je zakon izraz Božjega značaja in zato tudi način razumevanja Boga in ljubezni do njega? Preberi deset zapovedi in v vsaki poišči koncept milosti. Razmisli, kako je mogoče, da zakon sestoji iz milosti.

Lepota zakona

Kot besedilo je Božji zakon čudovit in je prava literarna mojstrovina. Bog ni le dal desetih zapovedi, temveč jih je uredil na umetniški

način. Naslednja vaja je zasnovana tako, da ti pomaga ceniti lepoto Božjega zakona.

Preberi zapovedi in občuduj njihovo lepoto.

Opazuj vzporednice med prvimi petimi in zadnjimi petimi zapovedmi. Primerjaj tiste, ki so postavljene nasproti druga drugi (prvo primerjaj s šesto: umor človeka, ki je ustvarjen po Božji podobi, je postavljen nasproti Božji edinstvenosti; drugo primerjaj s sedmo: malikovalstvo je postavljeno nasproti prešuštvovanju; tretjo primerjaj z osmo: kraja je postavljena nasproti krivi prisegi; četrto primerjaj z deveto: prestopanje sobote je postavljeno nasproti pričanju po krivem; peto primerjaj z deseto: spoštovanje staršev je postavljeno nasproti želji po ženi svojega bližnjega). Katerih naukov se lahko naučiš na podlagi teh primerjav?

Vprašanja za pogovor: Zakaj je sobota v središču desetih zapovedi? Katerega nauka se lahko naučiš iz njene osrednje lege? Kako prestopanje četrte zapovedi vpliva na izpolnjevanje vseh drugih? Kako sobota strni povezavo med zakonom in milostjo? Primerjaj četrto in peto zapoved. Katere podobnosti opaziš? Katerih naukov se lahko naučiš na podlagi povezav med njima?

Uporaba

Predana pastorjeva žena naenkrat hudo zbolí. Čeprav je pastor goreče molil, si ni pomogla. Razjezil se je na Boga in se odločil pustiti pastoralno službo, ker Bog ni naredil čudeža, za katerega je prosil.

Vprašanja za pogovor: Kaj ima ta dogodek skupnega s tvojo izkušnjo z Bogom? Kaj je tvoja motivacija za poslušnost njegovim zapovedim? Do katere mere zapovedi izpolnjuješ zato, da bi prejel blagoslove? Kako si v svojem življenju izkusil povezavo med zakonom in milostjo?

V starodavni judovski tradiciji obstaja rabinska zgodba (*midraš*), ki govori o Božji nenavadni geografski strategiji, ko je dal toro. Zakaj tore ni dal v izraelski deželi ali v Rimu ali v Grčiji? Prav vsak narod bi imel pravico pomisliti, da si on zasluži to čast. Ker se je želel izogniti vsem oblikam nacionalnega ponosa, jo je dal na kraju, ki ni pripadal nikomur. Dostop do svojega zakona je želel omogočiti vsakomur, ki bo to hotel.

Vprašaji za pogovor: Zakaj je pogosto slišana pobožna izpoved vere »Ponosen sem, da sem kristjan« ali celo »Ponosen sem, da sem adventist sedmega dne« neprimerna (preberi 1 Kor 1,31; Ps 34,3)? Kako lahko ponos ugledne institucije vpliva na učinkovitost njenega poslanstva?

8. IZBERITE ŽIVLJENJE

Ključno besedilo: 5 Mz 30,19

Besedila za proučevanje: 1 Mz 2,8-9; 1 Mz 3,22; 5 Mz 4,19; 5 Mz 30; Rim 6,23; Raz 14,6-12

Pregled

Del, ki v zavezni zgradbi 5. Mojzesove knjige sledi zaveznim določilom (5 Mz 5–26) ter blagoslovom in prekletstvom (5 Mz 27–28), doseže vrhunec v pozivu. Bog je Izraelce spomnil na vse, kar je naredil zanje – na vsa zveličavna dejanja, ki so jim bili priče od izhoda iz Egipta. Nato je naredil naslednji korak ter od njih zahteval poslušnost zakonom in predanost zavezi. Zatem je Mojzes po vzoru starodavnih bližnjevzhodnih pogodb postavil priče (5 Mz 30,19; 5 Mz 31,19; 5 Mz 32,1-43). Namen prič je bil podpreti Mojzesovo prošnjo in pozivu dati vsesplošno, univerzalno sporočilo.

Teme tega nauka:

1. Veliki spopad: Sveto pismo pravi, da se bije vesoljna bitka med Bogom in njegovim zakonom luči in ljubezni ter Satanom in njegovo potjo, ki prinaša smrt in temo.
2. Dolžnost izbire: Kakor Adama in Evo v Edenu je Bog tudi Izraelce pozval, naj se odločijo med dvema možnostma. Če si bodo izbrali napačno pot, bodo izgubili svojo svobodo in tako navsezadnje sploh ne bodo mogli izbrati.
3. Kaj je bilo v igri? Življenje.

Razlaga

Poziv k izbiri

Izrael je pravkar slišal blagoslove in prekletstva; poudarek je bil na prekletstvih. Ko je bilo to še vedno sveže v njihovih mislih (5 Mz 30,1), so bili pripravljene sprejeti odločitev. Mojzes je uporabil dva argumenta, da bi ljudstvo usmeril v pravo smer. Prvič, izrecno je dejal, da imajo vse Božje pogojne obljube veznik »če« (*'im*) ali »kadar« (*ki*): »Kadar pridejo nadte vse te reči /.../ in se povrneš h Gospodu, svojemu Bogu, in boš poslušal njegov glas« (5 Mz 30,1-2). »Če boš poslušal glas

Gospoda, svojega Boga, in izpolnjeval njegove zapovedi in zakone, zapisane v tej knjigi postave, če se z vsem srcem in vso dušo povrneš h Gospodu, svojemu Bogu« (5 Mz 30,10; 5 Mz 30,17). Drugič, Mojzes je zagotovil ljudstvu, da izpolnjevanje Božjih zapovedi ni nemogoče: »Ni na nebu /.../. Kajti prav blizu tebe je beseda« (5 Mz 30,12-14).

Ne le, da bo imel Izrael koristi od poslušnosti Bogu, ampak to je celo na dosegu roke. Toda Bog jih ni silil. Pred seboj so imeli dve poti: življenje in smrt. Dobili so prednost izbrati. Mojzes jim je predočil dobre razloge za to, da je pot življenja prava izbira; pozval jih je, naj jo izberejo. Svečanost tega poziva je bila – kakor v drugih starodavnih zaveznih pogodbah – podprta s pričami, ki so potrjevale veljavnost zaveze. V tem primeru so bile priče kozmične – »nebesa in zemlja« – kakor da bi bila v igri usoda in zveličanje celotnega sveta. Če bo Izraelu spodletelo in ne bo dobro izbral, bo ogrožen celoten načrt prihajajočega Mesija, Zveličarja sveta.

Vprašanja za pogovor: Zakaj Bog želi, da izberemo? Zakaj samo teologija in poznavanje resnice nista dovolj? Nekdo je rekel, da je razlika med filozofom in svetopisemskim prerokom ta, da te filozof spodbuja k razmišljanju, prerok pa k izbiri. Pogovorite se o tej razliki. Mar izbira ne vključuje tudi razmišljanja? Kako nam lahko razmišljanje pomaga ali nas ovira pri pravi izbiri?

Adamova izbira

Ta poziv k izbiri spominja na še en podoben Božji poziv, ki je prav tako vplival na usodo človeštva (1 Mz 2,16-17). Tudi Adam se je moral soočiti z dvema možnostma – življenjem in smrtjo – in tudi takrat je Bog s človeškim partnerjem sklenil zavezo, ki je temeljila na Božjem zakonu. To je bila njegova prva zapoved človeštvu. Nato je predstavil vse dobre argumente v prid izpolnjevanju zakona, in sicer argument pogojne obljube življenja proti smrti kakor tudi argument poslušnosti, kar je razvidno iz dejstva, da je Bog Adamu dal vse drevje, s katerega je lahko prosto jedel.

Paradoksalno je, da se je dobro pomešalo s slabim, ko je Adam uporabil svojo svobodo za izbiro zle poti. Izgubil je sposobnost jasnega razločevanja med dobrim in slabim ter s tem tudi svojo svobodo izbire med tema možnostma. Ellen G. White je zapisala: »Človek je izgubil

vse, ker se je odločil poslušati zapeljivca namesto njega, ki je Resnica in edini ima spoznanje. Ko je pomešal hudo in dobro, je njegov um postal zbeگان, duševne in duhovne moči pa otopljene. Ni mogel več ceniti dobrega, ki mu ga je Bog tako velikodušno podaril.« (Ellen G. White, 2018: *Vzgoja*, str. 22)

Vprašnji za pogovor: Preberi 1 Mz 3,22. Kako razumeš besede, da so ljudje po tem, ko so se pregrešili, postali kot Bog, kar se tiče razpoznavanja dobrega in zla? Kaj v resnici pravi to besedilo?

Premisli o naslednji težavi, ki je nastala zaradi prevoda. Enaka oblika glagola *hayah* (»je bil«) je uporabljena tudi za opis trajnega stanja kače, ki zajema preteklost: »Kača pa je bila [*hayah*] bolj prekanjena« (1 Mz 3,1). V tej vrstici je glagol »biti« prav tako zapisan v dovršni obliki; poleg tega opisuje trajno stanje in ne le tega, kar nastaja. V resnici je to zamisel izrazila tudi kača: »postala [bi] kakor Bog, poznala bi dobro in húdo« (1 Mz 3,5). V tej vrstici spoznanje vključuje razpoznavanje in poznavanje razlik med dobrim in hudim. To pa je bilo mogoče samo takrat, ko je bil Adam kakor Bog, popolnoma brezgrešen. Edini način za poznavanje dobrega in hudega ni poznavanje (izkušnja) hudega *in* dobrega, kakor je rekla kača, temveč poznavanje *samo* dobrega. Kakor hitro so ljudje spoznali slabo, so izgubili sposobnost razločevanja med dobrim in slabim ter s tem tudi občutek za »dobro« (Jacques B. Doukhan v *Genesis*, SDA International Bible Commentary; glej 1 Mz 3,22).

Častite ga

Ko je Bog Adamu in Izraelu dal možnost izbrati med življenjem in smrtjo, ni prosil le za »da«. Odločitev je pomenila več kakor le ustno potrditev. Vključevala je Adamovo in Izraelovo izbiro, da bodo »ljubili Gospoda«. Bistvo obeh zgodb pa je čaščenje. Težava ni v zakonu samem po sebi. Vera ne obstaja zaradi sebe, temveč zaradi Boga. Brez njega bi bila samo še ena tradicija človeške kulture.

Poslušnost zakonu je veljavna toliko, kolikor je veljaven posameznikov izraz ljubezni do Boga. Razlog za to ekskluzivno izbiro je dejstvo, da obstaja samo en Bog: »[I]n ni boga poleg mene« (5 Mz 32,39). Na tem mestu je znova potrjen monoteizem, ki je v središču 5. Mojzesove. Da bi bilo še razumljiveje, je ta resnica aplicirana na resničnost življenja in smrti. Bog pravi: »[J]az usmrčujem in oživljam«

(5 Mz 32,39). Da, Bog oživlja, toda čemu usmrčuje? Če je Bog življenja, čemu v tej vrstici tudi omemba smrti? V resnici ta izjava ne pomeni, da Bog dobesedno ubija in oživlja. Nanaša se na dva nasprotna ekstrema (življenje in smrt) in s tem namiguje na popolnost Božje moči. Pri tem gre za način rabe jezika, ki izraža monoteizem. Zaradi tega je lahko prejemnik čaščenja samo Bog vsega stvarstva, On, ki je dal življenje in vse ustvaril. Samo po njem imamo zagotovilo življenja. Ko Mojzes v Devteronomiju ljudstvu pojasni, da je Bog »tvoje življenje in dolgost tvojih dni« (5 Mz 30,20), jih v resnici spominja, da je njihovo življenje popolnoma odvisno od njega. Preživijo lahko samo tako, »da se ga držijo« (5 Mz 30,20). To pa ni nič mističnega. Odziv na Boga vsega stvarstva in na njegovo ljubezen je zajet v čaščenju in ne pomeni čustev, sentimentalnega priznanja ali poveličevanja; gre za zelo konkretno dejanje – za hojo po njegovih poteh (5 Mz 30,16).

Vprašanja za pogovor: Pogovorite se o razlikah med vzhodnjaškim misticizmom in svetopisemsko vero. Ali obstaja razlika v položaju, ki ga v življenju zasedata Bog in vera? Kako teorija evolucije vpliva na čaščenje?

Uporaba

Dva brata sta imela enako izobrazbo in bila deležna enakih prednosti, toda samo eden je živel polno življenje ter imel donosno službo in družino, ki mu je prinašala zadovoljstvo. Njegovemu bratu je popolnoma spodletelo in je končal v zaporu; nikogar ni imel, ki bi skrbel zanj. Kako življenjske odločitve vplivajo na nas? Do katere mere na to, kako se bomo odločili, vplivajo izobrazba, premoženje in druge življenjske okoliščine? Pogovorite se o tem, kako družbena pravičnost vpliva na posameznikove odločitve.

Med jutranjo molitvijo in proučevanjem razmisli o svojem delu, zakoncu (če ga imaš) in sodelavcih. Zastavi si naslednja vprašanja: Kako lahko osrečim ljudi okoli sebe? Katere spremembe v navadah bo to terjalo od mene? Premisli o svojem življenju: Katere slabe odločitve so prispevale k temu, da ti je kdaj spodletelo? Katere dobre odločitve so ti prinesle uspeh? Kje je bil Bog, ko si se odločal? V življenju človeka, ki časti Boga, so vse te reči izredno pomembne. Kako odpraviti

napetosti med dolžnostjo čaščenja in potrebo po tem, da uživamo toplino svoje skupnosti?

9. ČE SE TVOJE SRCE ODVRNE

Ključno besedilo: 5 Mz 4,29

Besedila za proučevanje: 5 Mz 30,1-10; 5 Mz 4,25-31; Mt 3,1-8; Apd 2,37-38

Splošni pregled

Ko so bili Izraelci tik pred tem, da stopijo v obljubljeni deželo, jim je Mojzes prerokoval, da jih bo dežela nekega dne »izbruhala« zaradi njihove nezvestobe (primerjaj s 3 Mz 18,25,28). Ta prisposoda kaže oziroma uči, da bi se Božje ljudstvo moralo pokesati. Kakor se je dežela kesala in povrnila svoje prebivalce, se bodo morali pokesati tudi oni, če se bodo želeli vrniti vanjo. Izraelci so bili v skušnjavi, da po zavzetju privzamejo stališče, da so dosegli cilj in jim ni treba biti previdni. Postopoma lahko izgubijo stik z Bogom in zahtevami njegovega zakona. Tako se bodo, misleč, da so prišli na cilj, podali na stranpot. Prav to se bo zgodilo z Izraelci, ki jih bodo prevarali lažni preroki. Ustvarili jim bodo lažno sliko mira, govoreč: »Mir, mir«, ko vendar ni miru« (Jer 6,14). Prerok Jeremija jih bo nato spodbudil, naj se predramijo in pokesajo: »[V]prašajte po stezah starodavnih časov« (Jer 6,16). Svetopisemska zamisel kesanja je ironična: če želiš napredovati, se moraš vrniti nazaj.

Teme tega nauka:

V nauku tega tedna bomo proučili strukturo kesanja oziroma »vrnitve k Bogu«. Med proučevanjem tega pomembnega načela v 5. Mojzesovi knjigi se bomo soočili z naslednjimi temami:

1. Iskati Boga.
2. Božje odpuščanje.
3. Vrnitev.
4. Izpolnitev prerokovanja.

Razlaga

Na pragu dežele je Mojzes ponovil svarila. Dejstvo, da je Bog Izraelce pripeljal do te točke, ni pomenilo, da bodo za vedno ostali v deželi. Mojzes je predvidel njihove potencialne neuspehe in zatorej tudi to, da bodo v prihodnosti izgnani v suženjstvo. Zaradi tega jim je želel dati zagotovilo. Ko bodo odtavali proč in se bodo znašli v stiski, ki bo

posledica sodbe, naj iščejo Gospoda, ki jim bo odpustil. Nato se bodo vrnili na »steze starodavnih časov« in spet hodili z Bogom, ki jih bo pripeljal nazaj.

Iskati Boga

Prvi korak k »stezam starodavnih časov«, ki vodijo k Bogu, se začne v težkih okoliščinah. Ko ljudje spoznajo, da so v brezupni situaciji, ki je posledica njihove nezvestobe in malikovalstva, je edina rešitev ta, da se z vsem srcem vrnejo k Bogu (5 Mz 4,29). Tega se ne bi smeli bati. Zakaj? Ker jih je Bog pripravljen sprejeti. Mojzesov glavni argument, s katerim je želel ljudstvo prepričati o Božji pripravljenosti, je bil opis globokega Božjega razmišljanja.

Hebrejski izraz *mi yitten*, ki je preveden z »O, da ...«, je idiomatičen izraz; njegov dobesedni pomen je »kdo bo dal« (ali »kdo bo uresničil«). Pogosto pomeni uvod v globoko željo; gre za retorično vprašanje o nemogočem izidu. Bog si iz dna srca želi, »da bi le imeli takšno srce, da bi se [ga] vse dni bali« (5 Mz 5,29). Mojzes je razkril Božjo skrito željo, pokazal njegov dober značaj in njegovo ljubezen do njih; s tem je želel ljudstvo spodbuditi, naj išče Boga in se pokesa za svoje grehe. Izraelci so spoznali resnost svojega greha, toda nato jih je bilo strah priti pred božanskega Sodnika, ki jih je strl. Jobova izkušnja je popoln primer tega skrivnostnega procesa. Ko je prepoznal, da je nad njim težka Božja roka, je izrekel neverjetno priznanje vere: »Glej, čeprav me usmrti, čakal Ga bom« (Job 13,15 CHR). Vedel je, da je Bog edini izhod iz njegovega tragičnega stanja. Paradoksalno je, da je od Boga pobegnil k Bogu. Tudi Mojzes je ljudstvo spodbudil k takšnemu ravnanju.

Vprašanja za pogovor: Kateri vidik Božjega značaja je razodet v idiomatičnem izrazu *mi yitten*? Kaj nas to, da je izpolnitev te želje nemogoča, uči o Bogu? Katere okoliščine so Izraelce spodbudile, da so začeli iskati Boga, in zakaj? Kaj sploh pomeni »iskati Boga«? Zakaj ga moramo iskati?

Božje odpuščanje

Izraelcem bo odpuščeno zaradi Božjega usmiljenega značaja in ne zaradi lastnih zaslug. Prav nič ne more upravičiti Božjega odpuščanja.

Izraelcem bo odpuščeno na zelo izjemen način. Da bi Mojzes to dokazal, je ljudstvo spomnil, kako jim je Bog prizanesel in kako so kljub svoji grešni naravi preživeli pred njegovim obličjem (5 Mz 5,24-25). Tudi v poglavju pred tem je razmišljal na podoben način: »Je mar katero ljudstvo slišalo glas Boga /.../, kakor si slišal ti, in ostalo živo?« (5 Mz 4,33). Prepričanje o Božji milosti jim bo pomagalo, da si bodo kljub svoji grešni naravi upali pristopiti k Bogu.

Pogovorite se o tej resnični zgodbi: Simon Wiesenthal, lovec nacistov, pripoveduje zgodbo o srečanju z bivšim nacističnim častnikom, ki je umiral v bolnišnici. Nacist je Wiesenthala prosil, naj mu odpusti grozodejstva, ki jih je zagrešil proti judovskim civilistom. Trdil je, da brez odpuščenja ne bo mogel mirno umreti. Wiesenthal, ki je bil ves čas tiho, je odkorakal proč, ne da bi se odzval na nacistovo prošnjo. Svojo zgodbo je zaključil z vprašanjem: »Kaj bi naredili vi?« /Simon Wiesenthal, *Sončnica*. London: W. H. Allen, 1970./

Vprašanja za pogovor: Ali bi Wiesenthal sploh lahko odpustil? »Kaj bi naredili vi?« Pogovorite se o razsežnosti milosti v žrtvinem odpuščenju. Zakaj je greh odpuščeno samo takrat, ko je neopravičljiv?

Vrnitev

Zapazite, da se bodo Izraelci v deželo vrnili šele takrat, ko bodo našli Boga oziroma ko jim bo Bog odgovoril. Hebrejski glagol *shuv*, »vrniti se«, pomeni biti pozoren na Božji glas in poslušati njegove zapovedi (5 Mz 20,3.8) ter »obrezati« oziroma spremeniti svoje srce (5 Mz 10,16). Zanimivo je, da koren besede *shuv* združuje tako zahtevo po opustitvi zlih dejanj kakor tudi poziv k vrnitvi k Bogu, ki ga lahko znova najdejo na »stezah starodavnih časov«.

To vzporedno dogajanje daje globok vpogled: najboljši način, da se upremo zlu, je delati dobro. Ker je Izrael samemu sebi dokazal, da je nezmožen obrezati svoje srce, je bil Bog pripravljen opraviti ta poseg (5 Mz 30,6). On je tisti, ki bo spremenil srce svojega ljudstva in tako ustvaril pogoje, da se bodo lahko vrnili k njemu, prisluhnili njegovemu glasu in ga poslušali »z vsem srcem in vso dušo« (5 Mz 30,2). Globoko kesanje in temeljito spokorjenje bosta Bogu prinesla veselje: »Kajti Gospod se te bo v tvojo srečo spet veselil, kakor se je veselil tvojih očetov« (5 Mz 30,9). Ti odlomki iz 5. Mojzesove knjige so navdihnili

sporočilo kasnejših prerokov, ki so govorili, da se Izrael sami po sebi ne more spokoriti (Jer 4,22; Jer 13,23; Oz 5,4).

Vprašanja za pogovor: Zakaj Izraelci sami niso mogli spremeniti in obrezati svojega srca? Na podlagi česa je Mojzes rekel, da se Izraelci ne morejo spokoriti? Če je res to vedel, zakaj jih je spodbudil, naj se spokorijo? Ali so okoliščine za kristjane kaj drugačne? Pojasni. Če se ozreš na zgodovino cerkve in nase, ali meniš, da so kristjani v primerjavi s starim Izraelom bolj dovzetni za koncept spokorjenja? Zakaj da oziroma ne?

Izpolnitev prerokovanja

Jasno je, da gre za mesijansko prerokovanje, ki se nanaša na prihod Jezusa Kristusa, utelešenega Boga, ki bo prišel na zemljo sprožit gibanje spokorjenja, ki bo v srce Božjega ljudstva prineslo novo zavezo. Samo Božji »spust« v naše srce, na naše področje, bo prinesel čudež obreze srca, kakor je pojasnil apostol Pavel: »V njem ste bili tudi obrezani, in sicer z obrezo, ki je ni naredila človeška roka, ampak s Kristusovo obrezo, s katero ste slekli svoje meseno telo« (Kol 2,11). Samo križ, ki razodeva »delovanje Boga« (Kol 2,12) po milosti, bo nemogoče spremenil v mogoče. Božja želja, nakazana z idiomatičnim izrazom *mi yitten*, bo izpolnjena.

Vprašanja za pogovor: Kako se obljube iz 5. Mojzesove nanašajo na prvi in/ali drugi Jezusov prihod? Zakaj se mora Božje ljudstvo pred drugim prihodom nujno spokoriti? Kaj hebrejska zamisel o spokorjenju, ki vključuje tudi vrnitev na »steze starodavnih časov«, sporoča Božjemu ljudstvu na koncu časa? Kako se bo zgodila obreza njihovega srca z ozirom na nauke iz 5. Mojzesove?

Uporaba

1. Preizkusi pristinost svojega spokorjenja: Spomni se svojih izkušenj spokorjenja. Kolikokrat si prosil za odpuščanje človeka, ki si ga prizadel, in mu pojasnil razloge za svoje obnašanje? Ali si besedam »žal mi je« dodal še »toda« in tako obsodil tudi osebo, ki si jo prizadel?
2. Preizkusi, ali iščeš Boga: Pogovorite se o naslednjem pedagoškem nasvetu: Če iščete, pa ne najdete, ne boste verjeli; če ne

iščete, pa najdete, ne boste verjeli; samo če iščete in najdete, boste verjeli. Kako se to opažanje nanaša na izkušnjo iskanja in odkritja Boga? Kako resnično je? Zakaj je videti, kakor da so nekateri ljudje našli Boga, ko so ga iskali, medtem ko so ga nekateri našli, čeprav ga niso iskali?

Vadi spokorjenje:

Skupinska vaja: Izberi si partnerja (svojega zakonca, sina/hčer ali tesnega prijatelja/prijateljico). Na verskem koledarju si izberi določen dan (npr. božič, veliko noč, Gospodovo večerjo, soboto). Sedem dni pred tem dnevem beleži svoj

e neuspehe, obžalovanja in zmage. Zadnji dan pred izbranim datumom poročaj svojemu partnerju. Prizadevaj si biti čim bolj iskren in odgovori na naslednja vprašanja: Ali so te izkušnje spokorjenja spremenile? Kako? Kolikokrat si ponovil isto napako?

Osebna vaja: Preberi Psalm 51 – Davidovo molitev spokorjenja.

- a) Moli za milost (Ps 51,3; Ps 51,1 CHR).
- b) Priznaj svoje grehe (Ps 51,5; Ps 51,3 CHR).
- c) Bodi odgovoren temu, proti kateremu si se pregrešil (Ps 51,6; Ps 51,4 CHR).
- d) Prosi Boga za novo srce (Ps 51,9-14; Ps 51,7-12 CHR).

10. SPOMINJAJ SE, NE POZABI

Ključno besedilo: 5 Mz 9,7

Besedila za proučevanje: 1 Mz 9,8-17; 2 Mz 20,8; 5 Mz 4,9.23.32-39; 5 Mz 6,7; 5 Mz 8,7-18; 5 Mz 32,7; Ef 2,8-13

Splošni pregled

Na plošči pri vходу v Auschwitz so zapisane besede filozofa Georgea Santayane. Ljudi, ki vstopajo na to prizorišče, pozivajo k spominjanju: »Tisti, ki se ne spominjajo zgodovine, so obsojeni, da jo ponovno doživijo.« Nauku o kesanju in spokorjenju naravno sledi nauk o spominjanju. Da bi se spominjali, se moramo ozreti v preteklost in jo prenesti v sedanost. Zaradi tega je ključno razumeti, zakaj, kako in česa se moramo spominjati; tako si zagotovimo iskreno kesanje.

Teme tega nauka:

V tem nauku se bomo osredotočili na številne teme, ki nam bodo pomagale poglobiti razumevanje naslednjih zamisli:

1. Spominjaj se stvarjenja: V resnici skoraj nobeno naše verovanje ni smiselno, če se ne spominjamo svojega izvora.
2. Spominjaj se potopa: Bog se tudi med katastrofo spominja svojega ljudstva.
3. Spominjaj se izhoda iz Egipta: Spomin na pretekle dogodke odrešenja (na to, kar je Bog naredil za svoje ljudstvo) podpira in krepi vero v Boga, ki bo znova reševal.
4. Spominjaj se, da si bil nekoč pogan: Kako pomembno je, da nikdar ne pozabimo tega, kar je Bog naredil za nas.

Razlaga

Glagol *zakar* (»spominjati se«) je v 5. Mojzesovi zapisan 19-krat, zaradi česar lahko upravičeno rečemo, da gre za besedilo o spominjanju. Tako 5. Mojzesova knjiga priča o bogatem spektru rabe tega glagola z vsemi njegovimi različicami; poleg tega vsebuje teološki nauk, ki temelji na preteklih dogodkih Izraelove izkušnje. Najpogosteje je osebik glagola »spominjati se« Bog; večinoma glagol zadeva njegovo ljudstvo. Bog se spominja zaveze – svojega odnosa z ljudstvom. Ta glagol se pojavi tudi ob Izraelcih kot osebku, predmet spomina pa so

Bog, njegova dejanja in zaveza. Običajno pozornost pritegne izhod iz Egipta (5 Mz 5,15; 5 Mz 15,15; 5 Mz 16,3.12; 5 Mz 24,18.22). Toda občasno se je Mojzes na leta tavanja po puščavi navezal kot na preizkusno obdobje (5 Mz 8,2) ali kot na nauk o Božji jezi, s katero je kaznoval Izraelce. Ideja, ki stoji za tem, je, da pretekli dogodki služijo kot snov za izgradnjo vere Izraelcev.

Glagol »spominjati se« je tudi sicer pomemben svetopisemski motiv. Ta teden bomo med proučevanjem v povezavi z njim razmišljali o štirih ključnih svetopisemskih dogodkih: (1) o stvarjenju iz nič, (2) o rešitvi pred potopom, (3) o Izraelovem izhodu iz Egipta in lastne trme ter (4) o spreobrnjenju poganov. Vsi ti dogodki imajo nekaj skupnega; kažejo na Božje delo odrešenja iz teme v luč, iz smrti v življenje in iz pokvarjenosti v pravičnost.

Spominjaj se stvarjenja (2 Mz 20,8)

Glagol »spominjati se« je zapisan tudi v četrti zapovedi. Spominja nas na prvi dogodek človeške zgodovine – na stvarjenje nebes in zemlje ter na sedmi dan stvarjenja, soboto, ki je bila prvi dan človeške zgodovine. Ta glagol ni le spominska oživitev starodavnega dogodka, temveč, še pomembneje, poziv k temu, da se spominjamo svojih korenin in tega, od kod izviramo. Vsebuje nauk o tem, da nas je »on /.../ ustvaril, ne pa mi sebe« (Ps 100,3 CHR). Glagol »spominjati se« v resnici kaže na našega Stvarnika, brez katerega ne bi obstajali.

Stvarjenje je prvi dogodek, vreden spomina, saj govori o naših koreninah. Zanimivo je, da ima četrta zapoved, ki nam naroča, naj se spominjamo, vzporednico v peti (2 Mz 20,12), ki pravi, naj spoštujemo svoje starše. Te vzporednice pa ne vidimo le v zgradbi dekaloga, temveč tudi v slovnični zgradbi glagolov. Oba glagola, »spominjati se« in »spoštovati«, sta uporabljena v trdilmem velelniku (imperativu). Vse druge zapovedi so zapisane v nikalni obliki. Spominjaj se, da je sobota (oziroma naš izvor) povezana s spominom na naše starše, iz katerih izhajamo. Če se ne spominjamo svoje preteklosti in korenin, duhovno ne bomo napredovali. Tako četrta kot peta zapoved vsebujeta obljubo o prihodnosti. Kakor sobota obljublja prihodnji dan počitka za človeštvo (Ps 95,11; primerjaj s Heb 3,11; Heb 4,3-7), tako zapoved o spoštovanju staršev obljublja dolgo življenje (primerjaj z Ef 6,2).

Spominjaj se potopa (1 Mz 8,1)

V tem odlomku je prvič zapisan glagol *zakar* (»spominjati se«). Njegov predmet je Bog, kar nam pove, da je On rešil človeštvo. Njegova raba ne nakazuje, da ima Bog težave s spominom, temveč da je človeštvo rešil iz globin pozabljanja. Človeštvo je preživelu vode potopa. Ko Sveto pismo govori o tem, da se Bog spominja svojega stvarstva, v resnici govori o njegovih delih odrešenja, ko ob določenem času uresniči svojo obljubo (1 Mz 19,29). Glagol *zakar* (»spominjati se«) v tem primeru pomeni konec potopa, ki je natančno označen v času (1 Mz 8,3-6), kakor sobota označuje določen čas na koncu stvarjenja. Omeniti velja, da ima sobotni dan tudi na koledarju potopa določeno vlogo. Zapazite, da sedemdnevna obdobja prispevajo k naslednji kiastični strukturi pripovedi, katere središče je dejstvo, da se je »Bog spomnil« (povzeto po Jacques B. Doukhan, *Genesis, SDA international Bible Commentary*, str. 151):

Bog čaka 7 dni (1 Mz 7,4).

Bog čaka 7 dni (1 Mz 7,10).

Vode naraščajo 40 dni (1 Mz 7,17).

Vode ostanejo 150 dni (1 Mz 7,24).

Bog se spomni (1 Mz 8,1).

Vode upadajo 150 dni (1 Mz 8,3).

Vode upadajo 40 dni (1 Mz 8,6).

Noe čaka 7 dni (1 Mz 8,10).

Noe čaka 7 dni (1 Mz 8,12).

Spominjaj se izhoda iz Egipta (5 Mz 9,7)

Spomin na izhod iz Egipta je v Svetem pismu gotovo najpogostejši poziv k spominjanju. V tem primeru je osebek glagola »spominjaj se« Izrael. Poleg Božjih del odrešenja, zaradi katerih so bili osvobojeni egiptovske sužnosti, so se spominjali tudi svoje nevednosti. V 5 Mz 9,7 so bili pozvani, naj se spominjajo tega, kako trmoglavci so bili in kako so se upirali Božjim prizadevanjem za njihovo rešitev. Dvojni velelnik – eden v trdilni obliki (»Spominjaj se!«) in drugi v nikalni »Ne pozabi!« – poudarja in spominja Izraelce na njihovo absurdno trmoglavost. Če bi bili tako nespametni, da bi pozabili Boga, ki jih je rešil iz Egipta, ko so bili še neotesani sužnji, in če bi mislili, da jim je obljubljen deželo dal

zaradi njihovih zaslug in pravičnosti, bi to bil resen primer izgube spomina. Zato so bili dvakrat pozvani k spominjanju (prvič v trdilni in drugič v nikalni obliki). Ta vztrajnost je od dne, ko so zapustili Egipt, dala težo Božji jezi in sodbi. Glavni dogodek, ki je bil uporabljen za ponazoritev Izraelovega dramatičnega primera, je bil upor ljudstva na Horebu; zaradi tega so bile potrebne nove plošče z desetimi zapovedmi. Dolžnost po spominjanju izhoda iz Egipta je od takrat naprej postala dolžnost najvišje stopnje; Izrael je moral o tem učiti svoje otroke iz generacije v generacijo (5 Mz 6,7; 5 Mz 32,7). Celo sodobni judje se v vsakoletnem branju *hagade* ob pashi »spominjajo« izhoda iz Egipta. Podobno se tudi kristjani spominjamo Gospodove večerje, ki je sama po sebi pashalni spomin na izhod iz Egipta.

Spominjaj se, da si bil nekoč pogan (Ef 2,8-13)

Kakor Mojzes staremu Izraelu je tudi apostol Pavel spreobrnjenim poganom dejal: »Ne hvali se proti vejam; če se pa hvališ, pomisli, da ne nosiš ti korenine, temveč korenina tebe« (Rim 11,18 CHR). Novi spreobrnjenci so se obnašali enako kot stari Izrael. Oboji so se hvalili in bili ošabni. V svoji nespametnosti so mislili, da so vredni Božje milosti. Oboji so »pozabili«. Kakor je Izrael pozabil, kako nevreden je, so tudi pogani pozabili temo in grešnost, iz katere so izšli. Še več, pozabili so, da so bili samo vcepljeni na izvirne veje, zato bi se morali naučiti biti ponižni.

Vprašanja za pogovor: Kako se med posvečevanjem sobote »spominjaš« stvarjenja in prve sobote? Kako se med obhajanjem Gospodove večerje spominjaš izhoda iz Egipta? Katere so zgodovinske posledice tega, da je cerkev pozabila na svoje judovske korenine?

Uporaba

Nauči se spominjati: Nekoč smo se svetopisemske odlomke učili na pamet. Razmisli o vrednosti, ki jo ima pomnjenje svetopisemskih vrstic. Z ozirom na to, da je bila večina Svetega pisma napisana tako, da bi se ga lahko naučilo na pamet, si postavi izziv: nauči se zgodbo o stvarjenju – besedilo, ki je svojevrstno zasnovano tako, da se ga je lahko naučiti (vzporednice, ponovitve). V tej zgodbi najdi vrstice in besede, ki se ponavljajo. Razmisli o razlogih, zakaj vsebujejo toliko ponovitev.

Prispodoba: V sobotnošolski razred prinesi umetno in naravno cvetlico. Katere so prednosti sveže cvetlice in zakaj prav te? Katere so prednosti umetne cvetlice in zakaj? Pogovorite se o pomenu korenine in o pomenu same cvetlice.

Samokritičnost: Spomni se vrednot, ki so jih nekoč poudarjali cerkveni pionirji, danes pa so pozabljene. Kako lahko osvežiš svoj spomin? Nekdo je rekel, da smo le palčki, ki sedijo na ramenih velikanov. Pogovorite se o tem samokritičnem stališču.

Cerkveno življenje: Tvoja skupnost sestoji iz starejših ljudi, ki se spominjajo stabilnosti korenin, in mladih, ki občudujejo življenje in lepoto nove cvetlice. Svoja opažanja prenesi na bogoslužje, glasbo in pridige. Predlagaj konkretne rešitve, ki jih bosta obe skupini sprejeli in uživali v njih.

11. 5. MOJZESOVA KNJIGA V POZNEJSIH KNJIGAH

Ključno besedilo: 5 Mz 10,15

Besedila za proučevanje: 2 Kr 22; Neh 9,6.16.21.35-37; Jer 7,1-7; Ps 148,4; Jer 29,13; Mih 6,1-8; Dan 9,1-19

Splošni pregled

Ker je pet Mojzesovih knjig prvi del svetopisemskega razodetja, ni nič nenavadnega, da so najbolj citirana besedila v kasnejših svetopisemskih knjigah. 1. Mojzesova knjiga, v kateri je zapisano poročilo o stvarjenju nebes in zemlje, zgodba o babilonskem stolpu ter zgodbe o očakih in Jožefu, je ostala živa v spisih prerokov, psalmih in spominu Izraelcev. Tudi druge knjige peteroknjžja so bile del bogoslužja in so navdihovale razmišljanje duhovnikov, kraljev in prerokov. Ta teden se bomo osredotočili na 5. Mojzesovo knjigo, ki je bolj kakor katera druga knjiga peteroknjžja vplivala na duhovno usodo Izraelcev. Ker je kazala na zakon, je bila najljubši vir, na podlagi katerega so se začele reforme ali s katerim so grajali ljudi, ki so odtavali od navodil zakona.

Med našim proučevanjem vključenosti 5. Mojzesove knjige v kasnejše svetopisemske knjige bomo znova odkrivali znane teme in jih osvežili z novim zgodovinskim kontekstom; tako bodo »steze starodavnih časov« znova postale relevantne.

Teme tega nauka:

1. Jošijeva reforma: Nauki zvestega voditelja.
2. Nehemijeva molitev: Še več globokih resnic, ki temeljijo na ponovni oživitvi in reformi.
3. Danielova molitev: Žalovanje ob izgubi.
4. Mihejeva vera: O pravem pomenu resnične vere.

Razlaga

Jošijeva reforma

Radikalno vrnitev k zakonu lahko v prvi vrsti pripišemo Jošijevemu značaju in njegovi globoki pobožnosti. Nikdar v Izraelovi zgodovini ni bilo kralja, ki bi se tako približal idealu tore, kakor se je on. Popolnoma je uničil malike, ki so jih nakopičili njegovi predniki, kar je bilo skladno z idealom, predstavljenim v Devteronomiju (5 Mz 12,2-3). Bog je

blagoslovil čas njegovega vladanja (639–608 pr. n. št.), ki je trajal več kot 30 let, kar je bilo veliko dlje od vladanja njegovih prednikov. Jošija je bil star samo 8 let, ko je postal kralj. V dvanajstem letu vladanja je sklenil svojo prvo uradno odločitev o obnovi jeruzalemskega templja; ta tema je v samem središču 5. Mojzesove (5 Mz 12,1-7). Njegovo prvo delo obnove je zajelo celotno religijsko ekonomijo.

Obnovil in očistil je jeruzalemski tempelj; odstranil je vse kanaanske in asirske malike. S pozivom k darovanju je v delo obnove vključil vso deželo. Naslednji korak je naredil v osemnajstem letu svojega vladanja. Tokrat ni šlo le za obrede; reforma je imela jasen duhovni značaj. Kralj je velikemu duhovniku naročil, naj prešteje denar, ki ga je ljudstvo prineslo v Gospodovo hišo. Veliki duhovnik je rekel: »Knjigo postave sem našel v Gospodovi hiši« (2 Kr 22,8). Rokopis so predali kraljevemu pisarju Šafanu, ki ga je prebral pred kraljem. Svetopisemsko poročilo pravi, da je se je kralj vznemiril, ko je slišal besede te knjige, ker je razumel, da govori o Božji jezni in prekletstvih. Pretrgal je oblačila, s čimer je izrazil svoje kesanje. Nato je duhovniku in dvorskim uradnikom ukazal, naj se posvetujejo s prerokinjo Huldo. To je eden od redkih primerov, ko je kralj pri preroku iskal rešitev za težavo. Obstaja več namigov, ki kažejo na to, da je bila »knjiga postave« v resnici 5. Mojzesova knjiga, saj je tudi v njem zapisan ta izraz (primerjaj s 5 Mz 31,24-26). Težavni odlomki, ki so pritegnili in vznemirili kralja, so bili najverjetneje del 28. in 29. poglavja, v katerih sta jasno omenjeni dve poti – pot življenja in pot smrti, ki ju kot del zaveze spremljajo bodisi blagoslovi bodisi prekletstva. V teh poglavjih je omenjena tudi Gospodova jeza (5 Mz 29,20) in Mojzesovo prigovarjanje Izraelu, naj se odloči za pravo pot (5 Mz 28,13).

Kralj Jošija je bil ganjen. Kakor hitro so pred njim prebrali te besede, je razumel resnost položaja. Takoj se je lotil reforme, ki je zajemala veliko več kakor samo ukrepe proti poganskim obredom; v vsej deželi je zanetil korenito duhovno prebujenje. Potrdil je, da je središče čaščenja v Jeruzalemu; njegove reforme so segle celo čez Judove meje do dežele severnega Izraela. Potoval je proti severu, v Betel. Zahvaljujoč 5. Mojzesovi knjigi se je zavzel za duhovno enotnost ljudstva, kar je bil dosežek, ki ga ni dosegel še noben kralj.

Vprašanji za pogovor: Katere metode je uporabil Jošija, da bi rešil težavo, ki je razdelila njegovo ljudstvo? Kakšno je bilo njegovo osebno stališče do poziva k spokorjenju?

Nehemijeva molitev

Kakor Jošijevo reformo je tudi Nehemijevo sprožila Božja beseda. Tudi ljudje njegovega časa so brali iz iste »knjige postave« (Neh 9,3) v istem kontekstu globoke potrebe po spokorjenju (Neh 9,1-2). Posebno zborovanje in post sta potekala »štiriindvajseti dan [sedmega] meseca« (Neh 9,1; Neh 8,14). To je bilo med svečanim obdobjem pravnega dne, ki mu je sledil praznik šotorov, vključno z osmim prazničnim dnevom (triindvajsetim dnevom), ko je bilo predpisano zborovanje, s katerim se je praznik končal (Neh 8,18 in 3 Mz 23,39).

Nehemijeva molitev je prežeta s sklici na 5. Mojzesovo knjigo. Začne se z blagoslovom in prošnjo Stvarniku, čigar ime naj bo »vzvišeno nad vso slavo in hvalo« (Neh 9,5; 5 Mz 6,4). On je ustvaril »nebes nebesa« (Neh 9,6). Ta presežnik označuje Božje vzvišeno bivališče, kjer prebivajo tudi njegovi angeli – »nebeška vojska«, ki ga časti (5 Mz 10,14; 1 Kr 8,27). Nato sledi spomin na zavezo, ki je osnovna tema Devteronomija, in naštevanje Božjih dejanj za Izraelce: kako je skrbel zanje, ko so 40 let hodili po puščavi (Neh 9,21; 5 Mz 2,7; 5 Mz 8,4; 5 Mz 29,5); omenjen je njihov trmoglav in uporniški odziv (Neh 9,16; 5 Mz 1,26-33; 5 Mz 31,27). Trdovratni Izraelci niso obžalovali svojih hudobnih del (Neh 9,35; 5 Mz 28,45-47). Nehemija je nato objokoval dejstvo, da Božje ljudstvo zdaj žanje posledice pretekle neposlušnosti in je pod prekletstvom zaveze (Neh 9,35-37; 5 Mz 28,47-48).

Molitev je zaključil z mislijo o skrivnosti zaveze. Hebrejska fraza *ubekol zo't*, ki jo prevajamo z »zdaj torej«, je stalna besedna zveza, ki pomeni »in zdaj«. Nehemija je bil očaran nad paradoksalnostjo zaveze, ki jo je Bog sklenil, kljub temu da so bili kralji, knezi in duhovniki grešni (Neh 9,34.37).

Vprašanji za pogovor: Zakaj je Božje bivališče imenovano »nebes nebesa«? Zakaj je Nehemija molitev začel s sklicem na Boga vsega stvarstva in z dejstvom, da ga časti vsa nebeška vojska?

Danielova molitev

Kakor Jošija in Nehemija je tudi prerok Daniel med obdobjem molitve in žalovanja bral »Mojzesovo postavo«. Molil je zaradi stiske, ki jo je doživelo Božje ljudstvo kot posledico svoje nezvestobe (Dan 9,13; 5 Mz 28,15-68).

Mihejeva vera

Kakor Mojzes je tudi Mihej svoj govor začel z enakim vprašanjem, ki je od poslušalcev zahtevalo odziv: »[K]aj Gospod hoče od tebe« (Mih 6,8; 5 Mz 10,12). To vprašanje predstavlja eno od ključnih področij vere. Kako naj se približamo Bogu in izpolnimo njegova pričakovanja? Tradicionalni odgovor bi bil z daritvami in dobrimi deli za Boga. Toda Mihejev odgovor ne govori o darovanju vidnih darov, ki jih vernik prinese Bogu, temveč o pravičnem ravnanju in dobrohotnosti, ko gre za našega bližnjega v potrebi (Mih 6,8). V njegovih besedah slišimo odmev 5. Mojzesove. Besedna zveza »ravnati pravično« in ključna beseda »ljubezen« sta skupni obema knjigama. Mihej ne pravi, da so daritve in žrtve napačne, temveč da so vsa verska dejanja brez vrednosti, če je naš odnos z Bogom in bližnjimi neustrezen.

Vprašnji za pogovor: Kaj je z ozirom na Jošijev, Nehemijev in Danielov zgled prvi pogoj za to, da se proces kesanja začne? Zakaj je bil posvet s preroki (Mojzesom, Huldo, Jeremijem itd.) ključen za kesanje ljudstva in prejem Božjih blagoslovov?

Uporaba: Prepiri

Zamišljaj si, da si vodja cerkve. Težko ti je, ker v tvoji skupnosti vladajo spori. Izberi eno od možnosti:

- a) Odločiš se postaviti na eno stran. Nasprotno skupino obtožiš, da nima prav.
- b) Prisluhneš obema skupinama in pritrdiš stvarem, v katerih imajo prav. Nato preživiš čas z obema skupinama in vsaki pomagaš razumeti vrednote druge.
- c) Zavedaš se, da si tudi sam del težav, zato skličeš obe skupini k skupni molitvi in premisleku o tem, na katerih področjih je prav vsem spodletelo.

Krajevna cerkev

Kako se moramo odzvati, če naša krajevna cerkev na določenih področjih ne živi v skladu z lučjo, ki ji je bila dana? Kako na ustrezen način začeti reformo na teh področjih? Katerih načel se lahko naučimo iz primerov, ki smo jih proučevali? Kako lahko ta načela uporabimo v svoji cerkvi?

12. 5. MOJZESOVA KNJIGA V NOVI ZAVEZI

Ključno besedilo: Mt 4,4

Besedila za proučevanje: Mt 4,1-11 (primerjaj s 5 Mz 8,3); Gal 3,1-14 (primerjaj s 5 Mz 27,22-26); Apd 3,22 (primerjaj s 5 Mz 18,15-19); Heb 10,28-31 (primerjaj s 5 Mz 17,2-6; 5 Mz 19,15; 5 Mz 32,35-36)

Splošni pregled

5. Mojzesova knjiga je ena od štirih starozaveznih knjig, ki so v Novi zavezi najpogosteje citirane (poleg 1. Mojzesove knjige, Psalmov in Izaije). Svetopisemski učenjaki pravijo, da je iz te knjige Jezus najpogosteje citiral, še posebej v najbolj ključnih trenutkih njegovega poslanstva. Vzrok za njeno priljubljenost je njen žanr (zapisana je v obliki pridige), pedagoški ton in teološki nauk. Mojzes ni le citiral zakonov, temveč jih je tudi komentiral ter predstavil njihovo teološko vsebino in namen. Tako naj bi Izraelci spoznali njihovo uporabno vrednost v svojem življenju.

5. Mojzesova knjiga vsebuje mnogo naukov, ki tvorijo teološki temelj krščanske vere. V njem najdemo teološko napetost med strogostjo zakona in veselo novico o Božji milosti. Apostol Pavel je iz te knjige črpal tudi naslednje zamisli: zakon razkriva greh (Rim 7,7), pravičnost nam je všteta samo po veri (Rim 1,17; 10,6.8.17; primerjaj s 5 Mz 30,12-14), Božjemu ljudstvu se bodo nekoč pridružili tudi pogani (Rim 15,10; 5 Mz 32,43). Zaradi tega so ljudje 5. Mojzesovo knjigo večkrat primerjali s Pismom Rimljanom. Ta teden bomo proučevali o položaju in pomenu te knjige v Novi zavezi.

Teme tega nauka:

1. Pisano je: Jezus je navajal iz Božje besede.
2. Živeti skladno z Besedo: Globok nauk o tem, kje lahko najdemo vir življenja in obstoja.
3. Zakon in milost: O tem, kako Nova zaveza na podlagi 5. Mojzesove pojasni zakon in milost.
4. Preroka kakor mene: Jezus je poslušalce usmeril na 5. Mojzesovo knjigo, ki je kazala nanj.

Razlaga

Proučevanje 5. Mojzesove knjige z novozavezne perspektive omogoča obširno in uravnovešeno teologijo. Na podlagi tega bomo spoznali ključno potrebo po Božji besedi, po kateri lahko živimo. Hvaležni bomo za načelo »Pisano je«. Bolje bomo razumeli povezavo med zakonom in milostjo ter temu prilagodili svoj odnos s pravičnim in ljubeznivim Bogom. Verovali bomo prerokbam, ki so napovedale Mesija.

»Pisano je« (Mt 4,4)

Dejstvo, da je Jezus pred navedkom iz 5. Mojzesove knjige rekel »Pisano je« (Mt 4,4), jasno kaže na to, da je bila po njegovih merilih ta knjiga del korpusa navdihnjenih Pisem. Gre za strokovni izraz, ki so ga uporabljali že v starozaveznih časih (Joz 1,8; 1 Kr 2,3; Neh 10,34 itd.), kasneje pa tudi v Novi zavezi (Mr 9,13; Apd 1,20; 1 Kor 1,19 itd.). S tem so potrdili avtoriteto Pisem. S pasivno obliko glagola so nakazali božanski osebek, ki je stal za temi spisi.

Zanimivo je, da se na navdihnjene Spise ni navezal samo On, ampak tudi Satan; oba sta pred navedkom uporabila tradicionalni izraz »Pisano je«, toda samo Jezus je pozornost usmeril na Boga. Satan tega ni storil; osredotočil se je samo na čudež, Bog pa v njegovi teologiji ni igral pomembne vloge. Po drugi strani pa se je Jezus osredotočil na Boga, ki je edini vreden našega čaščenja (Mt 4,10). Možno je namreč, da dobro poznamo Sveto pismo in ga ves čas navajamo, toda zanemarjamo ali celo zavračamo Boga, ki ga je navdihnil.

Živeti skladno z Besedo

Ko je na koncu 40-dnevnega posta v puščavi Satan skušal Jezusa in mu rekel, naj kamne spremeni v kruh (kar je aluzija na čudež z mano), je Jezus citiral vrstico iz 5. Mojzesove knjige, kjer je Mojzes Izraelcem po 40 let trajajočem tavanju po puščavi rekel: »Človek naj ne živi samo od kruha, ampak od vsake besede, ki prihaja iz Božjih ust« (Mt 4,4; 5 Mz 8,3). S tem je seveda mišljena Božja beseda, kakor so jo razumeli prevajalci v grščino (septuaginta). Toda hebrejsko besedilo kaže, da je pri tem šlo za več kakor le za besede, ki izhajajo iz Božjih ust. Dobesedni prevod se glasi: »Človek naj živi od vsega, kar prihaja iz Božjih ust« (5 Mz 8,3; primerjaj s prevodom Roberta Alterja).

Vrstica v hebrejščini namiguje tudi na Božje stvarjenje človeka (1 Mz 2,7). Mojzes je želel poudariti, da človek prejema življenje od Boga in ne od kruha. Pomembno je bilo, da so Izraelci razumeli ta nauk. Zaradi mane, ki je redno padala na tla, so postali razvajeni. Navadili so se te naravne oskrbe in bi lahko pozabili, da jo daje Bog. Jezus je Satana opomnil, da moč čudeža ni bistvo; bistvo je Bog.

Zakon in milost

Kakor Devteronomij tudi apostol Pavel zagovarja oboje – zakon in milost – ter obenem svari pred zmotnim razumevanjem teh dveh načel. Ko je pisal o prekletstvu Devteronomija proti njim, ki izpolnjujejo zakon (Gal 3,10; primerjaj s 5 Mz 27,26), je vztrajal, da ta sam po sebi ne more rešiti verujočih. Galačanom je dejal, naj se ne zanašajo na zakon kot na sredstvo zveličanja, saj jih bo njegova strogost zares naredila vredne smrti. Njihova prizadevanja za poslušnost zakonu so obsojena na propad. Nadaljeval je: »Kdor to izpolnjuje, bo živel od tega« (Gal 3,12), pri čemer je imel v mislih Mojzesove zakone (5 Mz 4,1; 3 Mz 18,5).

Razlog za ta paradoks pa ni le vrednost zakona, temveč tudi vera v Božjo milost: »[P]ravični [bo] živel iz vere« (Gal 3,11). To načelo je vzeto iz 1 Mz 15,6. Nato je Pavel pojasnil to »protislovje«: »Kristus pa nas je odkupil od prekletstva postave« (Gal 3,13), ki nas je doletelo, ker smo bili neposlušni. Pavel ni rekel, da bi bilo zakon treba zavreči. Ravno nasprotno, poudarjal je potrebo po njem. Čeprav ga moramo izpolnjevati, pa je zvesto življenje tisto, ki nas bo pripeljalo do vere v Jezusa Kristusa, ki je umrl, ker je grešnikom spodletelo. Toda če se bomo zanašali samo na dela postave in zanemarjali razsežnost milosti, bomo obsojeni na trpljenje zaradi posledic prekletstva (Heb 10,28; primerjaj s 5 Mz 17,2-6; 5 Mz 19,15; Heb 10,30; 5 Mz 32,35-36). Še huje bo, če ignoriramo Božjo milost in s tem zavračamo oziroma »žalimo« Duha milosti, ki se je razodel na križu (Heb 10,29).

Preroka kakor mene

Ko je Mojzes pod navdihom napovedal preroka, ki bo kakor on (5 Mz 18,15-19), ni imel v mislih le prihodnjih prerokov. Preroki so živeli že pred njim (1 Mz 20,7; 1 Mz 37,5-9; 4 Mz 11,25). Napovedal je Mesija, o katerem so prerokovali tudi preroki, ki so živeli za njim. Bodi

pozoren na to, da so enake besede – »Preroka iz tvoje srede bo obudil Gospod« – zapisane tudi drugod v Stari zavezi. Nanašale so se na Mesijev prihod in se tako navezovale na Mojzesovo prerokovanje (2 Sam 7,12). Ko je Jezus med svojim življenjem na zemlji naredil osupljiv čudež s kruhi, so se Judje pri priči spomnili čudeža z mano in pomislili na Mojzesovo prerokovanje (Jn 6,14). Nič nenavadnega, da sta Peter in Štefan, ki sta prav tako poznala to mesijansko prerokbo, uporabila ravno ta argument, da bi prepričala Jude svojega časa, ki so čakali Preroka, ki bo kakor Mojzes (Apd 3,22-23).

Uporaba : Kako dojemaš Sveto pismo?

Razmisli o naslednjih primerih, ki sicer kažejo na dobro poznavanje Svetega pisma, toda njegove navdihnjenosti ne jemljejo resno:

- a) Hermenevtična raba. Nekateri bodo morda dvomili o zgodovinski, etični in teološki resnici Svetega pisma. Morda ga bodo razlagali z vidika svojih kulturoloških predpostavk (teorije evolucije, družbenih in političnih pritiskov itd.). Katere nevarnosti grozijo posameznikovi veri, če je izpostavljen takšnemu načinu razmišljanja? Kaj je rešitev za to?
- b) Eksistencialna raba. Nekateri menijo, da Sveto pismo ne zadeva našega osebnega in poklicnega življenja. Njihovo stališče je, da je svetopisemski Bog v resnici Bog nekega drugega časa in nima nobene zveze z našim vsakdanjim in poklicnim življenjem. Kaj lahko naredi oseba s takšnim pogledom na svet, da bi Sveto pismo in Boga dojela na bolj osebni ravni?

Kako izpolnjuješ svetopisemski zakon?

- a) Sobota. Kaj lahko že na začetku tedna narediš za to, da bi se pripravil na prihajajočo soboto, da bi ta dan zares doživel kot čas veselja in Božji dar, ne pa kot breme?
- b) Desetina. Ali nergaš, ker moraš del svojega zaslužka vrniti Bogu? Zakaj mu moramo vračati desetino? Kaj lahko narediš, da bi bilo tvoje stališče do te teme bolj pozitivno?

Kako razumeš mesijanska prerovanja?

V razredu se pogovorite o odgovorih, ki so naštetih spodaj:

- a) Razumem jih kot resnične napovedi – kakor so jih razumeli tudi preroki, ki so prerokovali o tem.
- b) Razumem jih kot razmisleke, ki so veljali le za takratni čas.

c) Menim, da imajo dvojo rabo. Novozavezni pisci so jih na novo interpretirali.

13. MOJZESOVO VSTAJENJE

Ključno besedilo: Jud 1,9

Besedila za proučevanje: 4 Mz 20,1-13; 5 Mz 34; 1 Kor 15,13-22

Splošni pregled

V zadnjem nauku tega četrtletja bomo proučevali o zadnjem poglavju 5. Mojzesove knjige – o zaključku. Na njegovem začetku slišimo odmev uvoda. V obeh odlomkih je Mojzes v bližini Moabskih planjav, nasproti Jerihi (5 Mz 34,1; 5 Mz 1,5; 4 Mz 36,13), tik pred obljubljenim deželo. Ta literarna figura, ki se imenuje *inkluzio*, zaznamuje meje knjige (začetek in konec). Tokrat se je Mojzes povzpел na vrh gore; pred njim se je odprl pogled na vso deželo.

Odlomek o njegovi smrti se nadaljuje v 5 Mz 32,48-52 (pred blagoslovi v 5 Mz 33), kjer izvemo, da je tja šel po Božjem navodilu (5 Mz 32,48). Poleg tega izvemo, zakaj ne bo smel uživati obljubljenih dežele. V tem nauku se bomo osredotočili na njegovo vstajenje – na dogodek, ki ga 5. Mojzesova knjiga neposredno ne omenja, čeprav je nakazan z določenimi besedilnimi namigi. Raziskali bomo pomen, ki ga ima za naše razumevanje vstajenja mrtvih in za naše upanje na Božje kraljestvo – novo obljubljenno deželo.

Teme tega nauka:

Obravnavali bomo teme, ki so relevantne tudi za Božje ljudstvo v današnjem času:

1. Pravica in milost.
2. Smrt in vstajenje.
3. Veliki spopad.

Razlaga

Kakor 5. Mojzesova knjiga se tudi 1. Mojzesova knjiga konča s smrtjo brez groba in z mislijo na obljubljenno deželo (1 Mz 50,26). 1. Mojzesova knjiga (Geneza) se tako kot celo peteroknjižje začne s stvarjenjem in Edenom ter konča z vizijo o obljubljeni deželi, ki je bila pogosto simbol novih nebes in zemlje. Pomen teh dveh dogodkov je ponovljen tudi drugod v Svetem pismu. Ta literarni vzorec je del zgradbe še nekaterih drugih svetopisemskih knjig; glej na primer

Izaijevo knjigo, ki se prav tako začne s stvarjenjem (Iz 1,2) ter konča s prikazom stvarjenja »novih nebes in nove zemlje« (Iz 66,22) in z upanjem na večno čaščenje Boga (Iz 66,23) v nasprotju s posledicami smrti (Iz 66,24).

Svetopisemska knjiga Pridigar se začne s stvarjenjem sveta (Prd 1,1-11) ter konča z njegovim uničenjem (Prd 12,1-7) in sodnim dnevom (Prd 12,14). Danielova knjiga se začne z referenco na stvarjenje, ko Daniel upraviči izbiro svoje prehrane z aluzijo na poročilo o stvarjenju iz 1. Mojzesove knjige (Dan 1,12; 1 Mz 1,29). Enak vzorec se ponovi tudi v Novi zavezi. Apostol Janez, ki evangelij začne s spominom na stvarjenje (Jn 1,1-10), svojo apokaliptično knjigo konča z upanjem na prihajajočega Jezusa Kristusa in Božje kraljestvo (Raz 21,22-23).

Morda je sporočilo, ki ga daje zgradba svetopisemskih knjig, vplivala na kanonsko zgradbo celotnega Svetega pisma, ki se začne s stvarjenjem (1 Mz 1-2) in konča z mesijanskim upanjem (Mal 4,5; Raz 22,20). Bodi pozoren na to, da je takšno razmišljanje navdihnilo tudi edino svetopisemsko definicijo vere: »Je pa vera obstoj resničnosti, v katere upamo [upanje na Božje kraljestvo; Heb 11,13-16], zagotovilo stvari, ki jih ne vidimo [stvarjenje; primerjaj s Heb 11,3].« To opažanje je zelo pomembno, saj priča o velikem pomenu Mojzesovega vstajenja na koncu Devteronomija in o tem, da je sporočilo te knjige relevantno tudi za sodobne bralce Svetega pisma.

Mojzes je obsojen

Bog je ponovil, da se je Mojzes pregrešil proti njemu pri vodah Meriba v Kadešu (5 Mz 32,51), ko je dvakrat udaril po skali. Ellen G. White je zapisala: »Mojzes je pokazal nezaupanje do Boga« (*Preroki in kralji*, str. 318). Božji odziv nakazuje, da je šlo za vprašanje vere: »Ker nista verovala vame /.../« (4 Mz 20,12). To obsodbo lahko osvetli pripetljaj z mano, ko so se ljudje osredotočili samo na kruh, izgubili pa so stik z Darovalcem kruha (glej 12. nauk, podnaslov Živeti skladno z Besedo). Videti je, kakor da je bila Mojzesova naravnost podobna Izraelovi. Namesto da bi Boga prosil za čudež, je udaril po skali, kakor da bi bila rešitev za Izraelovo žejo voda, ki bo prišla iz skale, ne pa njihov Stvarnik.

Mojzesova napaka je bila, da v tistem trenutku ni iskal Boga in si ni prizadeval za to, da bi ga poveličal. Namesto tega se je obnašal kakor

egipčanski čarovniki, ki so se raje kot na Božjo moč osredotočili na moč čarovnije. Z besedami »Ali bova mogla storiti, da vam iz te skale priteče voda?« je izrazil svoje stališče, da sta z Aronom zmožna priklicati vodo (4 Mz 20,10). Njegov greh odraža napako, ki jo lahko naredi vsak vodja – podleže lahko skušnjavi, da se povzpne na Božje mesto.

Vprašanja za pogovor: Preberi 4 Mz 20,1-13. Katere napake je Mojzes še naredil v svojem odgovoru ljudstvu, zaradi česar si je zaslužil Božjo obsodbo? Kakšna bi bila razlika med tem, da bi ukazal skali, naj iz nje priteče voda, ali da udari po njej?

Mojzesovo vstajenje

Devteronomij ne omenja Mojzesovega vstajenja. 5 Mz 32,48-50, 5 Mz 33,1 in 5 Mz 34,5 govorijo o njegovi smrti, toda ničesar ne povedo o njegovem vstajenju. V Svetem pismu najdemo kar nekaj namigov, ki kažejo na to, da je vendarle vstal od mrtvih. Najpomembnejši namig so nenavadne besede »za njegov grob pa do današnjega dne ni izvedel nihče« (5 Mz 34,6). Ta svetopisemska vrstica in dejstvo, da je Bog omenjen kot edini sodelujoči pri pogrebu, nakazujeta, da je bil njegov pokop poseben.

Poleg tega hebrejska fraza '*al pi YHWH*, ki jo prevajamo »po Gospodovem ukazu« (5 Mz 34,5), dobesedno pomeni »po Gospodovih ustih«, kar nakazuje na precej nenavno smrt. Na podlagi te besedne zveze so Judje tolmačili, da je Mojzes umrl z Božjim poljubom, kar v spomin priključuje stvarjenje človeka in dihanje življenja, ki ga je Bog dahnil vanj (1 Mz 2,7). To nakazuje na čudežno novo stvarjenje Mojzesa. Tudi podatek o njegovem dobrem zdravju ob smrti prispeva k nenavadnosti te smrti (5 Mz 34,7). Očitno ni umrl po naravni poti. Sam Bog ga je usmrtil in nato obudil od mrtvih.

Mojzes je v pesmi hvalil Božjo moč, ki obuja mrtve (5 Mz 32,39). Še več, povezava z deželo, ki je bila obljubljena očakom (5 Mz 34,4) in je spominjala na edenski vrt (1 Mz 15,18; 1 Mz 2,13-15), utrjuje namero njegovega vstajenja. Mojzesu ni bilo dovoljeno stopiti v zemeljsko obljubljeno deželo, toda stopil je v nebeško. Ta dediščina ob vstajenju čaka tudi Božje ljudstvo (Dan 12,2-3.12).

Ellen G. White pravi, da je bilo Mojzesovo videnje Kanaana z gore Nebo povezano z njegovim videnjem nove zemlje – »dobre dežele«: »Na vpogled pa je imel še en prizor — zemljo, prosto prekletstva, ljubkejšo od

lepe obljubljeni dežele, ki jo je videl malo prej. Greha ni in smrt nima vstopa. Tukaj so narodi zveličanih našli svoj večni dom. Mojzes je z nepopisnim veseljem zrl na ta prizor — izpolnitev še veličastnejše rešitve, kakor pa si je v najsvetlejših upih lahko to predstavljal. Pozemska tavanja so za vedno minila, Božji Izrael je končno stopil v dobro deželo. Prikazen je ponovno zbledel in njegove oči so počivale na Kanaanski deželi, ki se je v daljavi raztezala pred njim. Potem je, kakor utrujeni vojščak, legel počivat.« (*Preroki in kralji*, str. 367)

Vprašanja za pogovor: Zakaj je Mojzes videnje Kanaana povezal z Božjim kraljestvom? Zakaj je Bog obudil ravno njega in ne Abrahama ali Daniela? Zakaj se 5. Mojzesova knjiga konča z njegovo smrtjo in ne z vstajenjem?

Veliki boj

Zanimivo je, da je bilo Mojzesovo vstajenje za Juda miniaturni prikaz velikega boja med Bogom in Satanom. Spor med Mihaelom, mogočnim knezom, ki je Jezus Kristus, in Hudičem je zajel ves svet. Na eni strani je Satan, ki je imel dobre razloge za to, da Mojzesa obdrži v grobu, ker ni bil pravičen. Na drugi strani pa je Jezus Kristus, ki je Mojzesa zagovarjal in rešil po moči svoje krvi.

Vprašanje za pogovor: Primerjaj 1 Mz 3,15 in Jud 1,9. Naštej teme, ki so skupne obema vrsticama. Zakaj si je Satan tako močno prizadeval Mojzesa obdržati v grobu?

Uporaba: Pomen Mojzesovega greha

V Svetem pismu ali zgodovini poišči primere, ko je politični ali verski vodja nadomestil Boga. Katere so bile posledice tega, da si je prilastil Božje pravice in njegovo oblast?

Pogovorite se o naslednjih primerih in najдите rešitev zanje:

1. Misijonar se hvali z velikim številom ljudi, ki jih je krstil. Kako bi morali kristjani razumeti uspehe, ki jih doživimo pri oznanjevanju Božje besede?
2. Neki vernik v vaši cerkvi trdi, da ga je Bog čudežno ozdravil strašne bolezni. Toda drug vernik umira za isto boleznijo. Kako bi si to razložil? Kako naj ozdravljeni vernik priča o Božjih metodah zdravljenja?
3. Česa te Mojzesova napaka uči o tvojih spodrsrljajih?

Pomen Mojzesovega vstajenja

Kaj ti na teološki in osebni ravni pomeni Mojzesovo vstajenje? Kako ta dogodek krepi tvojo vero v resničnost tvojega vstajenja? Kako zgodovinska resničnost Mojzesovega vstajenja potrjuje zgodovinsko resničnost tvojega vstajenja?

Zamišljaj si, da si pastor. Na nekem pogrebu boš govoril o Mojzesovem vstajenju. Katere teme boš razvil, da bi potolažil družino umrlega? Katere argumente boš naštel, da bi potrdil resničnost vstajenja te osebe? Kako bo ta zgodba ublažila njihovo bolečino in jim obenem utrdila vero?

Kako nam zgodba o Mojzesovem vstajenju pomaga bolje razumeti Jezusovo vstajenje?